

Erik Ofvandahl

Blick och tanke. Dikter i urval

Andra upplagan. – Upsala 1902. Almqvist & Wiksells boktryckeri-A.B. i distribution.

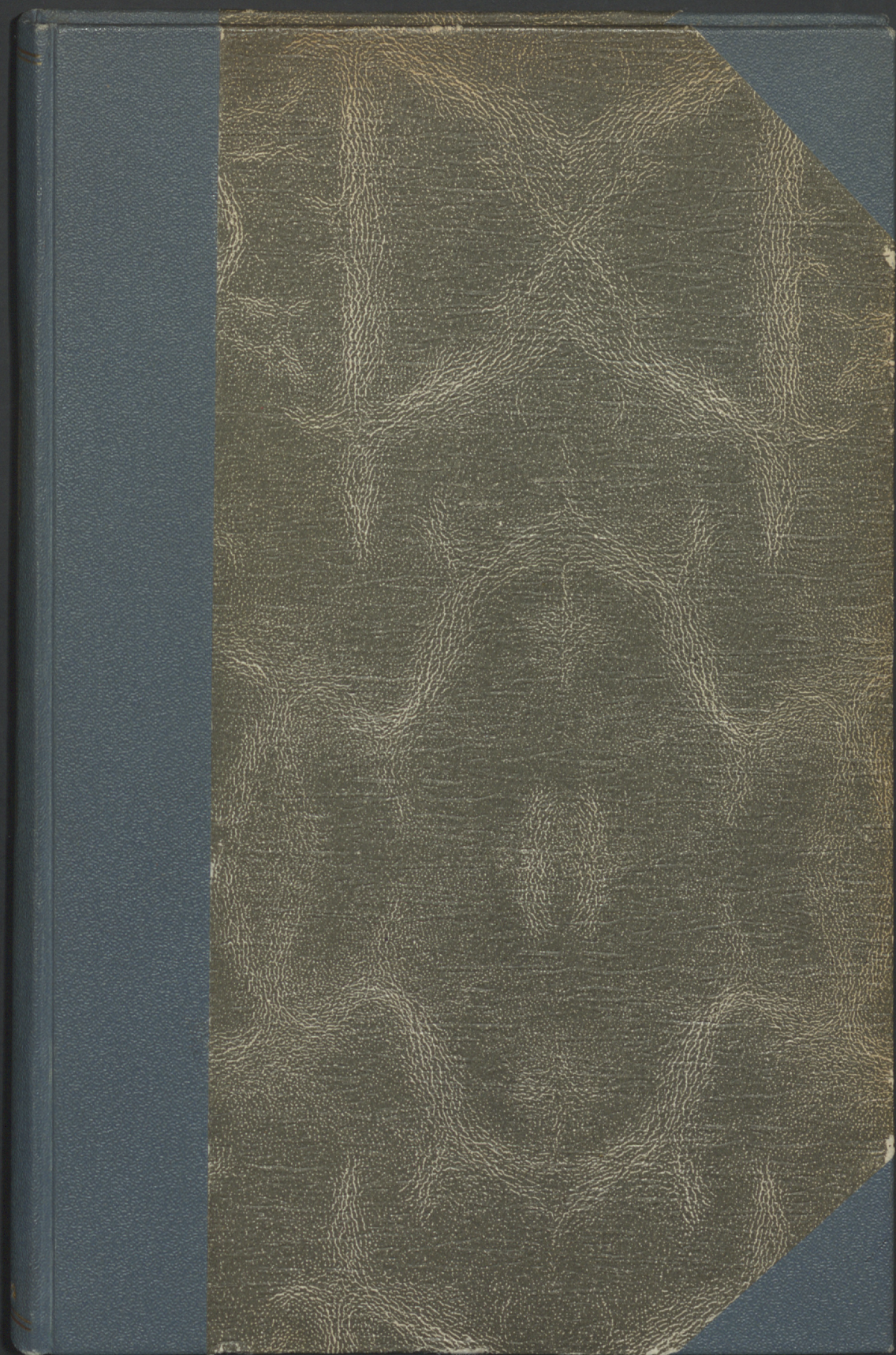
[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Göteborgs universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Göteborgs universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

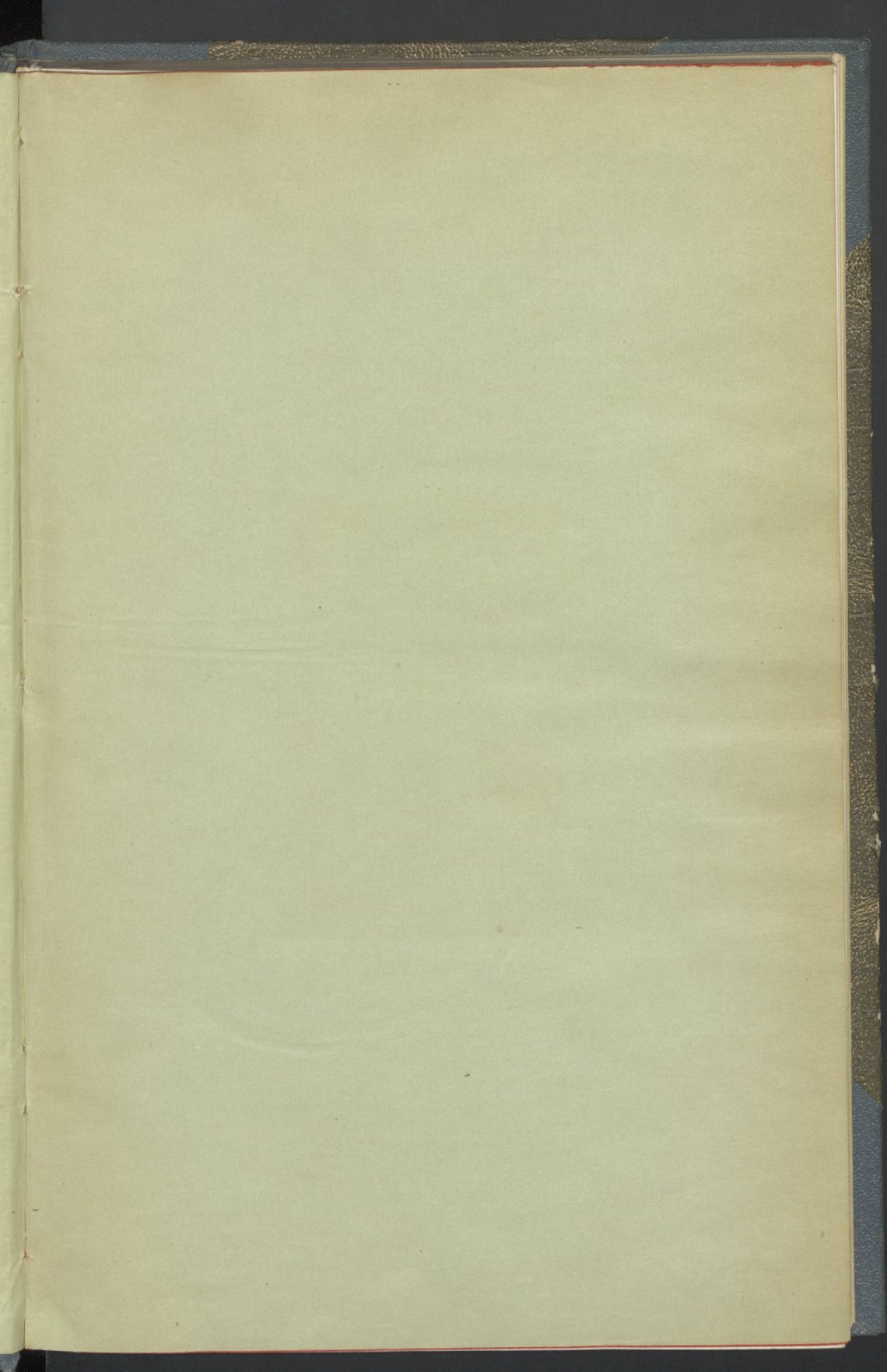
Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
<https://lb.se/författare/OfvandahlE/titlar/BlickOchTankeDikter/faksimil?om-boken>

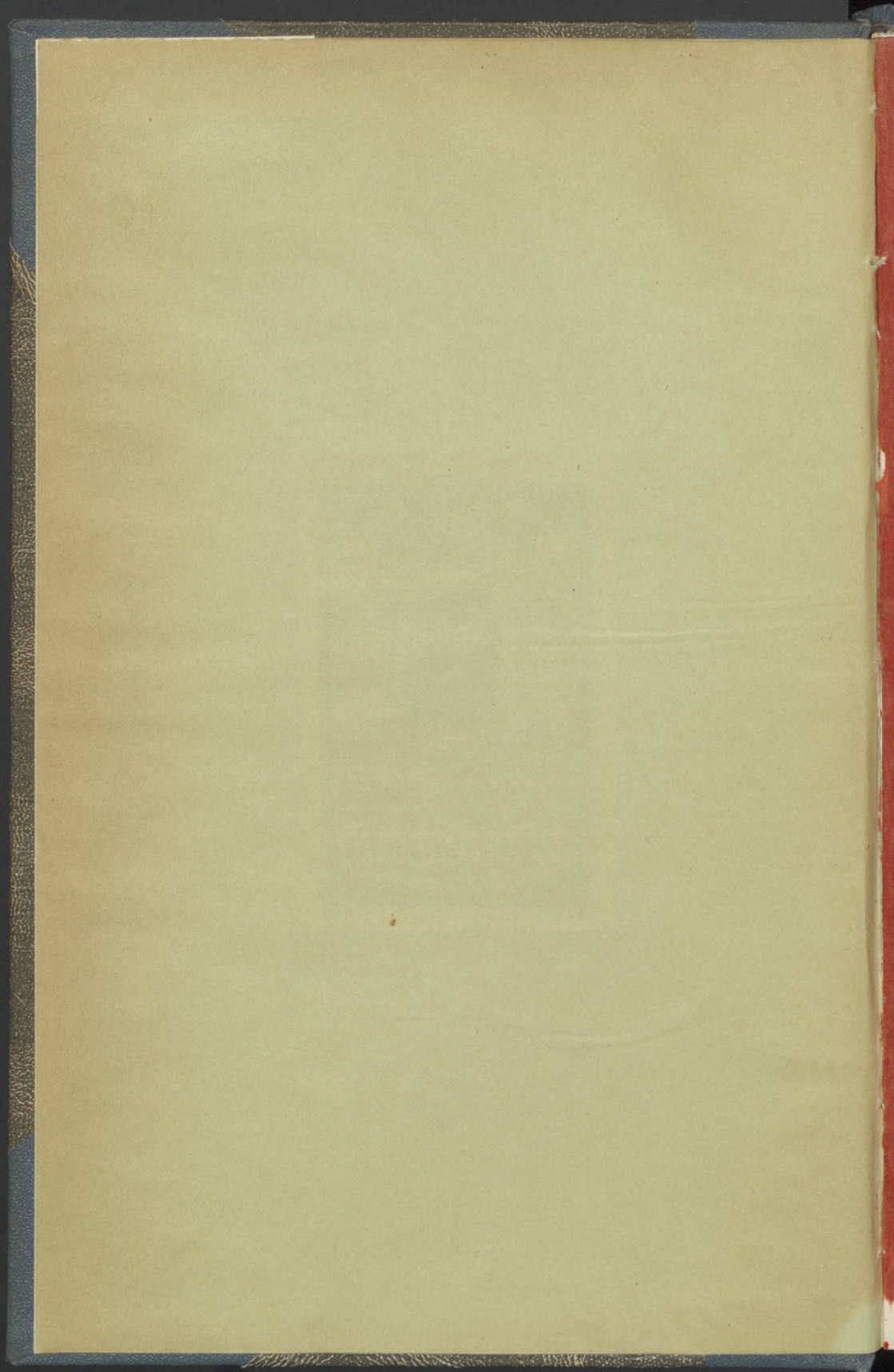
Permanent länk (URN):
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1496846-faksimil>

Litt.
Sv.

O-L

BLICK OCH TANKE

DIKTER

I

URVAL

AF

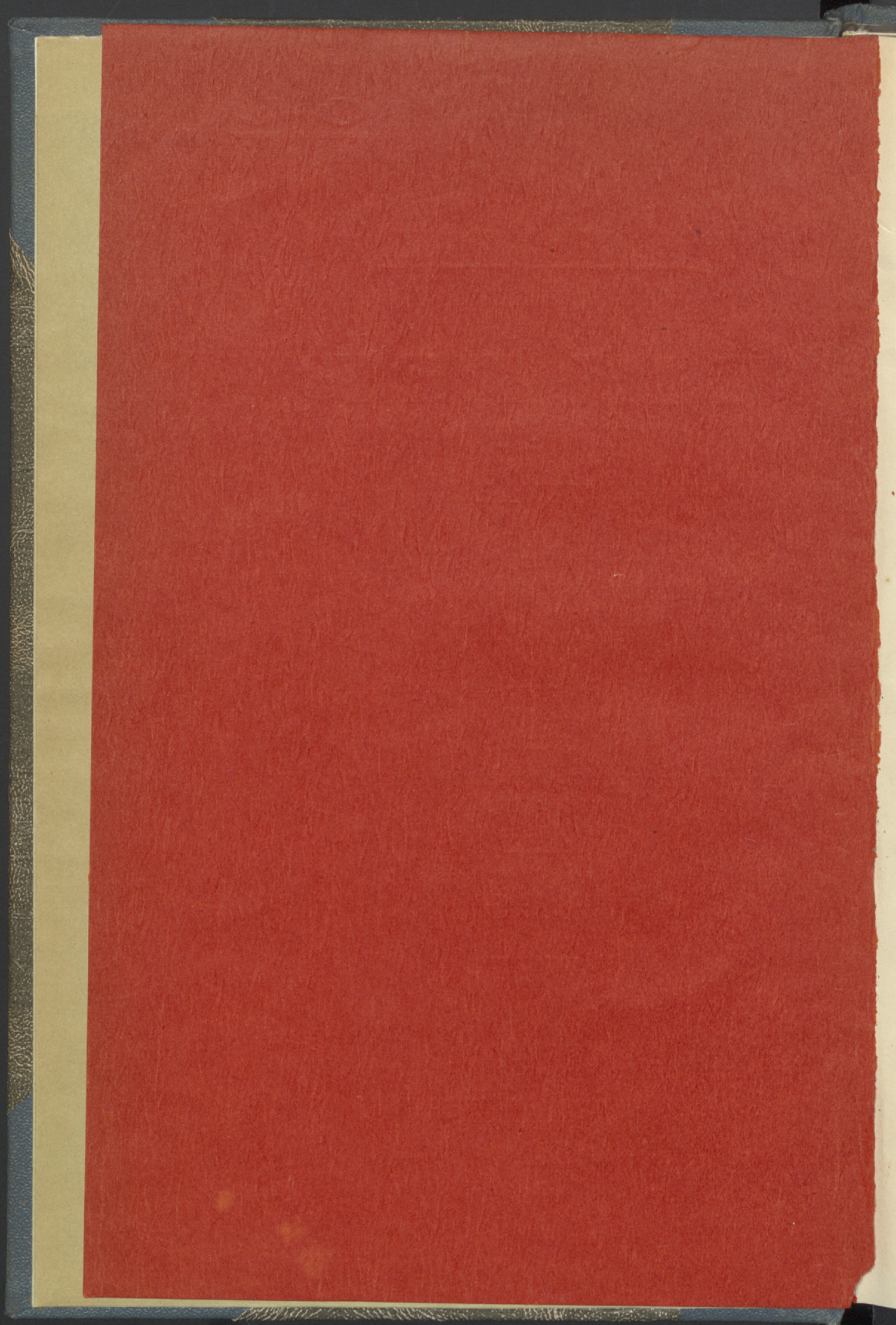
ERIK OFVANDAHN

INNEHÅLL:

OPERA I MÄNNISKOBRÖSTET ★ SAGODIKTER ★ SÅNGARNES PLIKTER
ALLMOGERÖST M. M.

ANDRA UPPLAGAN

UPSALA
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
I DISTRIBUTION

DIKTER

I

AF

ERIK OFVAND AHL

ANDRA UPPLAGAN

UPPSALA
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
I DISTRIBUTION

UPPSALA 1902
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

VÅR
KONUNG
FRÖJDAS VID ATT VETA
SVENSKA ALLMOGENS
KÄNSLOR OCH TANKAR.

GLÄD dig, svenska allmoge, om du står i innerligt
förbund med din

GUD.

PLÖJ hurtigt din åker, lyssna hjärtelugnt till naturens sång
omkring dig, fatta sjungande dina verktyg, ty du har i
öfver 25 år skyddats och är fortfarande skyddad af en bland
kulturlandens skickligaste statschefer, en konung med den
högsta andliga begåfning.

OSCAR II

är en sann bild af svenska allmogens uppfattning af en
konung, sådan denne skall vara.

Erik Alvandahl

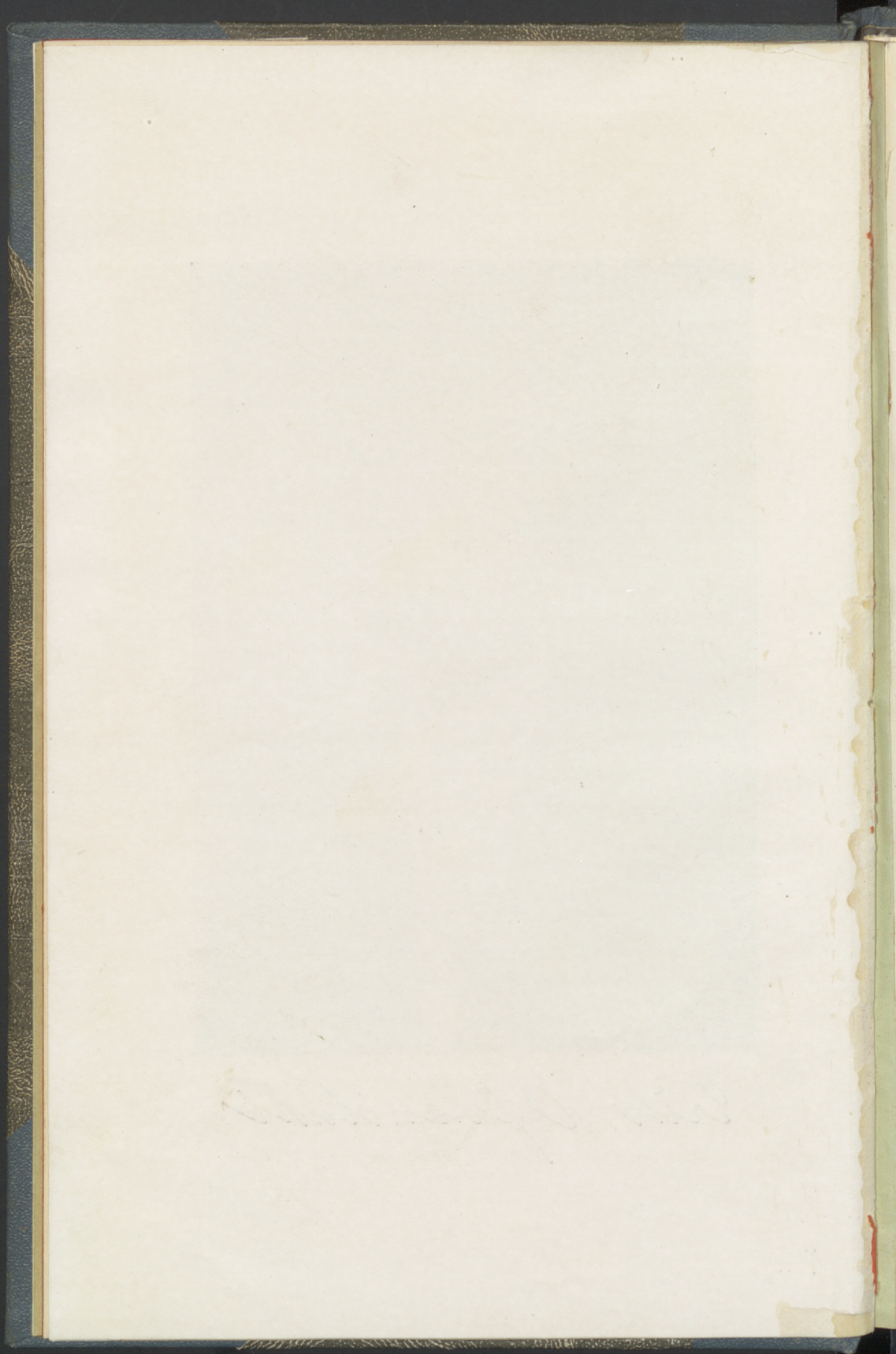
272323 11/11/1912

QUD

OSCAR II

Erik Alvandahl

Anno 1902.

Efter Sehlstedt.

Sångmön:

När jag visat dig så mycken tillgifvenhet, är det ej rätt att längre dölja oss för en större värld.

Sångaren:

Men du har ju varit så bitter mot vissa förhållanden, så jag fruktar, icke att staten själf och dess chef skall känna sig förnärmad, ty han tycker om att få höra välmentade meningar ärligt uttalade, och förmår att rätta där så behöfs, men vi kunna råka till att göra oss omöjliga för hofkryperiet.

Sångmön:

Nu talar du i misstro igen. Det är ej *det* du fruktar, utan du är rädd att vårt exempel skall förleda andra att försumma sina plikter för dyrkandet af sin mö. Men du kan vara lugn för att mina systrar, i likhet med mig, skall tillhålla sin gynnare att noga skilja på pliktens stund, och ledighetens, och att *denna* lek på ledig stund är bättre än ett allt för stort utsträckt värdshuslif.

Författaren.

Tillåt mig nu presentera: Märket O—l, om hvars innebörd så många undrat på, är helt enkelt första och sista bokstafven i ordet *Ofvandahl*, som är namnet på en i Dalarne och Stora Tuna belägen by, vid en af Dalälvens skönaste stränder, där älfven kröker sig i en långt utsträckt bukt, med tätt bebyggda gårdar vid randen af strandens branta kanter, där i höstkvällen ljusen från fönstren speglar sig i älfvens vatten täflandes med stjärnorna på himmelen; vid krökens ena ända synes Nyckelby bro, och vid andra, Torsångs bro.

Turistar Du dit någon gång så glöm ej att hälsa på i *Tjärngården* och fråga om knutarne, torfvorna och ängarne äro sig lika sedan jag sist var där, om skrifpulpeten och tråklockan som jag som barn gjorde, står kvar på vinden, om myren, i närheten, har vacker skridskois innan älfven lagt, om ljusterfisket med klubba på nyslagen is lönar sig bra vid älfvens stränder och bäcken som utlöper i älfven mellan Ofvandahl och Utendahl?

I dessa vatten har jag varit med att tillämpa simupervisningen sådan den hos ett godt folk ter sig innan gosse och flicka mognat till yngling och jungfru.

Milde Herre Gud, låt dygd, ära och härlighet städse råda öfver Dalarne!

Så vidt jag vet, är jag den ende som i vidsträcktare mening utflugit från denna by, och jag har tagit namnet med patenträtt, att ingen som ej utgått därifrån har rätt att tillägna sig namnet Ofvandahl.

Milde Herre Gud, bevara alla med det namnet att de ej bryta mot det gudakrönta samhälls- och familjeskicket!

Det finns intet förargligare än när en person helt enkelt presenterar sig: "Fjante Springfält", utan att på något sätt förklara hvad sorts karl han är. Därför må jag förklara att jag ej kommit i åtnjutande af ens den "skolbildning" som bestods på landsbygden i Dalarne på 1850-talet.

Upsala anno 1902.

Erik Ofvandahl.

ANNO 1897.

BÖNEN.

Andante.

Af O—1.

Thorild och Kant, Plato och Dante, Kom helt till mig ner.

Ni se hur jag tan - kar-ne stym-par tri - - - vält.

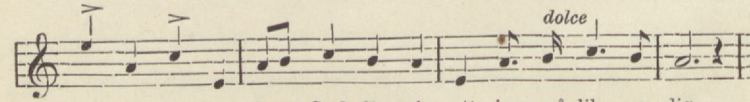
Då Ni hel-gjut - - ne fann tan - kar båltd! Hör svar, hör svar

från vår an - de-värld, från vår an - - de - värld! Hvad sä - ger du

i din god - het, Är jag ett barn än - - nu, som mogna kan som du.

Ack då en bön hos Gud för mig, att jag må lik - na dig.

ANNO 1892.

OPERA I MÄNNISKOBRÖSTET

*Betrakta **felen** noga, när du ser dess spår,
Och var förvissad om att det till **sanning** går!
Och om du sanning fått på sådant sätt
Samt om du maning därtill finner,
Du modigt för den fram till **rätt**:
Till framgång, seger du då hinner.*

PERSONIFIKATIONERNA:

KONUNGEN: det egna jaget.	AGITATORN:	mänsklig lidelse.
ÖMHETEN: mänsklig lidelse.	ORDNINGSSINNET:	"
DYGDEN: "	REFORMATORN:	"
SVARTSJUKAN: "	RÄTTVISAN:	"
SJÄLFBISKHETEN: "	HARMEN:	"
BARMHÄRTIGHETEN: "	STORHETSSINNET:	"
SAMFUNDSIDÉN: "	SKALDEN:	"
LÖGNEN: "	AFDANKINGEN 1:	"
LÄTJAN: "	AFDANKINGEN 2:	"

(Nu kommer Jag!

Si, Runeberg han skref sin Fänriks sägner,
Tegnér om Frithiofs saga sjöng
Shakespeare ju uppå tiljan lade
Så mången fin moral, och mången sanning sade.
Si därför ock mitt sinne är
Frambära hvad mitt hjärta bär.)

(Jag förmodar att Du blifvit missnöjd om jag ej kommit med.)

*Allhärskare, som låter Alltets Yggdrasil
Ur Mimers Källan sina rötter friskas!
Dig Herre barnalungt vi blicka till
Om det är tacksamhet ell' hopp som hviskas.*

Första akten.

Konungen, deklamerar:

Märk! första akten det är barndomstiden,
Då allt hvad ögat ser i högtidsskimmer ler;
Si där! det paradis, som Gud för människor gjort,
Att höra människor till igenom lifvets skeden:
Var som ett barn; och du hör himmelen till!
Och barnasinnets lär oss grant, hvad Gud oss vill:
Om man likt barnet kan tro godt om allt.
Likt barnet sluta sig till mänskohjärta.
Som barnet jollrande på torfvan kullrar.
Och lika vänt mot mask som blomma ler.
Och trofast blicka in i mänskoöga.
Som barnet stadigt går på takets ås.
I lekar kropp och ande öfvar.
I smidighet mot anfall och försåt.
Så skola vi i lugn oss föra!
Det hem, som barn vid "hök och dufva" ställa,
Det okränkadt må för lifvet gälla.
I "sista paret ut", och "taga fatt",
En skola är, hur vi må ta vår skatt.
Lekstuga bygga utaf simpla bitar,

En bild ju är som skönt för själen ritar:
 Förnöjsamhetens lön, tilltagsenhetens frukt.
 Den djärfves makt med maklighet får bukt.
 Ett barn ju aldrig sysslolöst vill vara!
 I gråt som skratt så känslofullt och rent,
 Som trähäst gnägga hör och springa ser!
 Och språka med sin docka tills hon ler!
 Och plocka många sorters bär i skog och kärr,
 Och meta fisk vid sjö och flodens stränder.
 Och springa bar om fot, när kyla utur jorden gått.
 Och plaska om i lilla bäckens vatten.
 Ja då, när lynnet riktigt ter sig gladt,
 I bara linnet springa ut, sen farfar sagt godnatt.

Dock arfsynden ell' hvad det nu kan vara
 Så smygande i barnasinn re'n lagt
 Dess hemska följd; En svår och otäck mara:
 Förvända stoltheten, så har dem sagt.
 Nog af, det uttryck i den formen ter sig
 Att lögnen ej för klara fakta ger sig.

O, fasa, om en barnasjäl re'n funnit
 Behof att ljuga bort hvad motgång gjort:
 Om blott en gräddesskvätt för slarf utrunnit
 Att låtsas neutral när moder sport:
 Har du min vän spilt grädden? Det illa var.
 Gör nu ej saken värre med lögnigt svar.

O, bäfva far och mor när så du finner,
 Att ogräs ren i barnasinnet grott
 Om genom dig och din tidsanda rinner,
 En lumpenhet som forntidston ej trott.
 Vår uppgift är att arfsynden utrota.
 Att ondskan ifrån barnasjälen mota.

Vet, ingen vill i uppsåt elak vara,
 Se därför noga till hvems skulden är.
 O, låt din vrede ej mot barn utfara,
 Slå ej ett barn, om själf du skulden bär!
 Ty har du själf, du själf från skulder fritt dig,
 Ditt barn ej heller uti lögner tett sig!

Förnuft! o lär oss ingen vill i uppsåt elak vara.
Vet missförståndet endast skapar ondska bara.
 O, låt vår *vrede* ej mot barn utfara.
 Då finner barnasinnets grannhet:
 Olycka botas med att tala sannt.

På barnatid så kommer ungdomsåren,
 Då yngling, jungfru, älska kan och tro.
 Då misstro sig i byxor icke klädt!
 Då tadlet sig i kjol ej höljdt!
 "Det var för mig en tid, då lifvet
 Låg skimrande i hoppets ljusa glans,
 Då det på hvarje blad däraf stod skrifvet,
 Att tro och vänskap uti världen fanns."
 Så sjunger skalden och jag honom tror,
 Men mer än så uti mitt hjärta bor:
 Jag vet att genom hela lifvet,
 Man tro och vänskap har fast dold,
 Af missförståndets flitiga härold.
 Men hoppas jag, att genom odling sund,
 Man snart upplefva får den stund,
 Då odlad själ skall blifva köttets herre.
 Så att, när blygt och härligt mognad knopp
 Sin rena kalk ooh sköna blad slår opp,
 De då ej rostas skall i missförståndets hus
 Men mättas af gudomlighetens ljus!

Andra akten.

Det ägna jaget satt uppå sin tron.
 Och hjärtats lidelser revy fick göra,
 Och fram där stod med ångerns eller segerns ton,
 Aktörerna, med slafvens eller herrskarns dräkt att föra.

Ömheten:

Poeten han beskriver ömheten så här:
 Som hönan sina ungar under vingen bär,
 Som vårluft smeker varm båd hed och ljungar,
 Som blomman doftande med fjäril gungar,
 Som solen kysser frukten mognande på kvist,
 Så älska människor hvarann förvisst.

Är detta sant, så skulle mänskan finna skönt
 Så lätt den väg, att hjärtan vinna, kärlekskrönt.
 Ej frändskap då allenast är den fjäder
 Oss bjuder göra det som hjärtan gläder.
 Då är det icke sant att svaga mänskan kan,
 Med afund, list, förkrossa grymt hvarann!

Att du är vänlig mot ditt äget barn är godt;
 Bemöt din nästas barn också med samma lott.
 Så många hufvun och så många sinnen,
 Beakta det om I ej alltid finnen
 Hos andra, hvad du själf uti ditt sinne bär
 O, älskade, betänk hvad kärlek är!

Tror du att ägna barnet gråter blott af sorg!
 Tro ej att andras ilsknas blott i hem som torg!
 Om nästan som du möter tankspridd gångar,

Och drömmande din hälsning icke fångar.
Ej honom då beljug inför hans grannes borg
Att han är hatfull, däraf uppstår sorg!

Om någon om dig dålig tanke bär, och lär,
Var lugn, och med din vandel visa hvem du är!
Om du en broder uppå stigen finner
Så hälsa innan brodern hälsa hinner!
Då är det ömheten som dig ses styra skönt,
Då har du vettets ärelyra krönt.

Konungen:

Du menar *väl* jag hör, men kan så ringa
Uppfylla hvad du i ditt hjärta har.
Uppfostran fattas dig. Och viljor inga
Har dina fäder, som din skola var.
Vet, *kärlek* och *bestämmdhet* är det medel,
Som människor binda kan vid Herrens bud
(Och kärlek och bestämmdhet är den sedel,
Som gifver oss en plats, en plats hos Gud.)
Det bud som lärer mig att hjärtlig vara
Och som hos barnet ej förfalskadt är,
Som just däri för mig bevis må vara,
Att det en gåfva ifrån Herren är.

Arbetsamhet, det är en sak som binder
Guds budords lagar kvar i mänskobröst,
Arbetsamhet, det är oss ock ett hinder
Att vi ej lyssna kan på onskans röst.

Upplysningen, det är den makt som bär
Guds budord fram på sångens lätta vingar.
Uppå upplysningen det också är,

Som vi oss upp till Herrens anlet svingar;
Men om upplysning skall bli rik och sund,
Må man den fota på förnuftets grund.

Ej plåga barn med det de ej förstå,
Det är en väg att till det onda gå!
Ej *plugga* uti barn, att Gud är stor och skön,
Det barnet vet ändå, förutan lärar'ns bön.

Men *fäder med er vandel lär*:
Att skaparen är stor, och att *hans bild är kär*!
Det mjuka barnasinnets ej med *teorier* plåga,
Med *praktiskhet* man närar lifvets låga.
Tids nog för mänskan då hon mogen blir
Att djupa tankar fatta — När stoff därtill hon sir.
Men kortsynt broder kom ej nu och säg,
Att lära barnen läsa, skrifva, är en dålig väg,
Nej lumpna ande fatta äfven *du*:
Ju förr ett barn kan läsa, dess bättre är det nu.

Dygden:

Och dygden blygs, när något oblygt höres,
Med värdighet parerar den, där anfall göres.
∴ En uselhet deck aldrig synts så grof
Som blyga jungfrun uti strid utaf den arten drog! ∴
Jag menar att, om kvinnans flärd ej mannen lockar,
Ej heller mannen kvinnodeygden plockar.

Konungen:

Ack mera vi om dygden höra vill.

*Dygden:*¹

Jag lekte käckt på hemmets torfva!
Det var min barndomstid så skön,

¹ (Kan sjungas på melodien: Jag vet en vrå emellan bergen.)

Den tiden är mig kär ock öm,
 Ej laster där fick plantan smitta,
 Nej, där var frid och harmoni,
 Där fick man plikt och dygder si
 Vid dalaälfvens stränder.

Kom så min ungdoms vilda yra,
 Då jag var stundom stämd i sorg
 Och stundom oljud höll på torg
 Sen krogar sökts bland vänner flera,
 Ack, råd o yngling tag af mig
 Förstör ej så din dyra tid
 Och du skall vinna målet!

Men lyckans stjärna var mig trogen:
 En dag jag mötte jungfrun blyg,
 Jag henne såg uppå i smyg,
 Jag fann hon kärlek för mig hade,
 Då, allt hos henne jag förnam,
 Min själ i himmelsk glädje samm:
 Hon lofvat bli mig trogen.

Ej tid, ej år har kalken smittat,
 Hon lika ren är nu som förr,
 Hon heder skrifvit på min dörr!
 Hon älskar Gud och tror på dygden,
 Så blygt som första gång och ömt
 Hon om mig slår sin arm så skönt,
 Där fins ej köttets lustar!

Jag unnar alla att förnimma,
 Hur kärt det är så'n hustru ha:
 Där ingen kan ens lycka ta.

Ty det är lifvets högsta mål:
 Att oskuldjungfrun kunna få,
 Ty då man godt hvarst hälst kan gå
 Ej misstro se ell' känna.

Och mannen, huru bör han vara,
 När han en sådan kvinna har:
 Han skändelse ej på sig tar,
 Är mild i ord, ej sträng att döma!
 Och kvinnan högst han ställer då
 Ser till hon första plats kan få,
 Där flera äro samman.

Konungen:

(till svartsjukan, som visat sig mycket otålig).

Hvad nu, svartsjukans man, låt höra dig.

Svartsjukan:

Ack herre döm ej strängt, ty vet,
 Att jag hos kvinnan litet fann.
 Och det jag fann, jag ej uppfatta kan!
 Den ena ljög, och hur skall jag då henne tro!
 Den andra fåfång var, och där kan tro ej bo!
 Den tredje tillgjord var, kan trohet sådant bära?
 Hur skall man kvinnan tro, kan Ni det lära?
 Är kvinnotrohet då ej nödig vara?

Alla (i korus):

Ack jo, vårt allt, *vårt allt*, det kan vi svara!

Svartsjukan:

Tänk ut den största nedrighet som satan bar,
 Att den utföra kvinnan hjärta har.
 Den *sanna* tron, som hon med tungan lär,
 Hon ej så heligt uti hjärtat när!

Ty tror hon sig blott dold för femte öga,
 Vipps! kvinnan dygden sin då aktar föga.
 Men Gud, som allting känner, ser och vet,
 Han blottar städse sådan uschlihet!

Konungen (till publiken):

Blif ej förskräckt, ty jag på annat ställe har,
 En sång för jungfrun, skön och klar.
 Och *jungfrunamnet*, det kan hvarje kvinna bära,
 Som sina plikter gör och mannen håller uti ära.

Svartsjukan:

Men då, när kvinnan ej kan ensam en gå bort,
 För det hon vet att hennes man kan misstro bära,
 Då har hon lyckan kastat bort; kan jag er lära,

Konungen (till själfvissheten):

Rätt mången ungmor höres öfver svärmor klaga,
 För det att svärmor rätta vill en ungmors oförstånd,
 Men spar din klagan unga kvinna och besinna:
 I nya hemmet, nya plikter te sig,
 Som modern ej sin dotter jungfrun lära kunde,
 Och oförstånd af många slag ett ungfolk följer,
 Och lycka för det hem där svärmor sådant rättar, (täljer).
 När ungdomsfriska mannen, med unga vifvet smeker, leker,
 Då är det lätt att glömma mången husets plikt,
 Och godt att ha en svärmors pysslande och sysslande.
 När unga hustrun långa blicken genom fönstret sänder,
 Förvånad och otålig, att mannen icke hem anländer,
 Då lugnas orossinnet genom svärmors mogna skick.
 När unga hustrun har att dela hjärta mellan man och barn.
 Då kommer välbehöflig dagg från svärmorshjärtat,
 Då hennes varma glöd för barnen strålar är,
 Som mången hugnad skänker och många dygder lär.

(Humoristen, afbrytande:

Nej, hör på fabrikörn hur han står och gläfsar
Och själf han pengar själ från både lärd som narr).

Barmhärtigheten:

Är det barmhärtighet när öfverklass på fäster gå,
Och de som rikdom skapat, uti kölden skälfva få.
Hvem har då hört att Kristus nånsin sagt:
Spök ut ditt mode, kläd fattiga i paltor, du aflagt.
Nej den barmhärtighet, som Herren lär,
Och som i form af ankans skärf af Kristus framlagd är,
Där tager man ej något, blott gifver, sak af värde
Af tack för allt som Herren oss beskärde.

Konungen till samfundsidéen:

Hör, du som samfundsläran bär uppå,
Hur kommer sig du ofta ses allena gå?

Samfundsidéen:

Ack värde fader får jag ärligt säga,
Så gjorde människan ett fel då jag drogs fram,
Ty aldrig än jag skådat har den stunden,
Där människor utan extra medel kunnat
Med nöje uti samkväm sig förena,
Ty än en mänska syns för liten än för stor,
När jag en tanke får att folk med vänskap binda.
Den enes blyghet man för dumhet tar,
Den andres kvickhet man ej bra fördrar.
Har man talanger, klandras man därför,
Och är man utan, kallas man för stör.
Kan då ej finnas samkväm, där
Ej ena parten mer ell' mindre är
Beredd med falskhet emot andra fara.

Kan kärleken ej ständigt vänlig vara
 Förutan period af köld och is?
 Skall kylans perioder finnas,
 Förr'n kärlek kan sig vänlig visa
 Ju större högfärd, och ju längre innan,
 Man blickar frågande: Törs jag väl vänlig vara nu?
 Och då, när vänskapsperioden åter kommit,
 Man älskar ständigt ljufva vifvet klappa
 Och myser när hon gör ett svagt, nej, nej!

Tag ej för mycket, när du vänskap ser
 Då ser du vänskap ej i nycker mer!

I idealets värld det vanligt är
 Att två personer sig till ett förena.
 Men jordelifvet oss tillfullo lär,
 Hur dygden trampas och blir ställd allena.

Si, mannen önskar sig en hustru hafva,
 Si, jungfrun önskar att sig få en man.
 Märk, mänskobarn det höga gudabudet;
 Kulturens lag. Och följ mitt råd:

Har du en vän, en sann, som offra för dig kan
 Som lyder gladt din blick, ja, till och med din nyck?
 Se till att du en sådan hjärteskatt beaktar.

Jag vet så väl, att då din blick kan vilse gå,
 Hvad vänligt är och fromt, du tillgjort tar och tomt.
 I medgång mänskan frossar efter ännu mera!

Din vän ju mänska är. Din spegel tag och lär:
 Att mycket, som man vill, ej alltid "faller till".
 Har du väl själf fullkomlighetens lagar funnit.

Hur sorgligt är ändå, att jorden bära få
 Så mycket missförstånd, så många lasters fond,
 Att mänskan ej kan dygd och trohet rätt bedöma.

Ack Herre nu är tid, att gifva oss Din frid,
Att lära oss Ditt bud, att veta Du är Gud,
Som last och dygd så granneliga vet att skilja.

Var vänlig, from och mild. Vet vännen ser din bild
Med hjärtlighets behag. Din önskan där blir lag.
Märk ångrens röst, om du ett sådant hjärta sargar.

Konungen till lögnen:

Kom nu du lögnens ande, låt oss se
Hur kan du så försmädligt bakom ryggen le.

Lögnen:

Jo, vet med lögn bekvämt man kommer fram,
Bekvämt när man har felat, slippa skam.
Visst en och annan väl min falskhet ser,
Men mången tror mig dock, och — själfviskt ler!

Konungen:

Vet hut, du ljuger ock inför min tron,
En lögnare såväl med stadgad, som med tillgjord ton
Ännu med lögn en fördel icke kunnat fått
Den ene ser dig strax, den andra sedan du har gått.
Men vet, ju mera helgd uppå sitt hem man håller,
Dess mera harm en lögnare där våller,
Ju mer man i sitt hem vill tro och heder si,
Dess mer betraktas lögn som högförräderi.
Och om med lögn emot sin äkta hälft man far,
Man gör den största synd, som satan bar.
Ju mer jag aktar mig att mina små förtret
Ej blottas må inför min grannes port,
Ju mera ropar jag om dig, så grannen vet
Förrädarns namn och lömska tillflyktsort.

Hvem är det mera här som nu kan dömma,
Hvad allt det ondas upphof kommit från?

Alla (i korus):

Från våra ämbetsmän, prästerna ej att glömma;
Från lättjan, som med dygd och idoghet går hån.

Konungen:

Ni må er mer förklara, ty jag dock ej kan veta,
Hur våra herrar hinder uti goda seder vara kan?
Mig tyckes att, hur noga vi än leta,
Så stort exempel uti städad ton man knappast fann.

Alla (i korus):

Vi veta mycket väl, att de ett medel voro
I Herrans hand uti utvecklingskulten,
Men nu sin roll de fullt utspelt — ack om de foro!

Lättjan:

Ack skönt det är att sysslolös få gå,
Om man sitt underhåll ändock kan få;
Men detta skulle nu omöjligt varit,
Om icke någon "lärđ" med villa farit
Och sagt: den ene skall blott styrman vara
Den andra lyda blott, och lyda bara.
Men, för att detta riktigt bra ska gå
Skall styrman "akademisk bildning" få.

Agitatorn:

Men nu historien har tydligt sagt:
Att män som svättas dagen fram
Kan ställa mången latmask uppå skam
I tankars storhet, skönhet och behag,
I klart begrepp om rätt och lag,
Och att "förläst magister" äro män
Som universiteten skapar än

Och vet det klen bedrift för ämbetsman bör vara:
 En tid, mottagning ha — två timmar uti veckan bara
 Och skrifva kan ett opus utan något värde
 Och sist med stor pension ser ner på oss *olärde!*
 Och lyckligt vore dig om du i tid med makt
 Allvarligen på hjärtat sådan villa lagt.
 Och längre ej med ditt exempel förer oss från Gud,
 Från dygdens, idoghets och blygsamhetens bud.

Tro ej att jag med någon villa far,
 Ej dålig tanke om högskola har,
 Ty vet om universiteten icke voro monopol,
 Då skulle mången landtlig tanke stråla som en sol.
 Ja, mångt snille som nu ej får lysa,
 Då skulle visa hur det tron kan hysa.
 Jag menar, att om sed och anda det tilläte,
 Så skull' vi redan nu i denna dag
 Framtrolla män som kunde läsa Kristi lag
 Så folket uti stora hopar stod och gräte,

Hur mycket bättre skulle det då blifva,
 Om folket finge uti borgarskolor klifva
 Och så vid mogen ålder blicka in
 I universitetens djupa sinn,
 Se skatterna som i högskolan gömmes
 Och vara med där rätten dömes.
 Jag menar att om sed och anda det tillstodde,
 Så skulle vi redan nu i denna dagen,
 Framtrolla män som läste borgerliga lagen,
 Så folket sig däråt af hjärta gladde.

Af detta sagda kunna vi bedyra,
 Att utan stor reform i fakulteterna de fyra,
 En "akademisk borgare" ej kan gå

Att domsrätt uti folkets mening få,
 Och således af folket ej få taga skatt.
 Ej se hur med utveckling och kultur kan vara fatt.
 Si där en läkare han kommer uti droska fin,
 Vi må ej tro, att han så dum kan vara,
 Att han ej vet sig blott med humbug fara:
 Tro honom ej, ty han är falsk som hin.

Men han har oförkränkbar rätt att folket mörda,
 Men en kvacksalfvare vill ingen vörda,
 Som med naturligt anlag känner dödens trådar,
 Och vet hur han med hvarje sjukdom skall förfara.
 Hos en kvacksalfvare man aldrig skådar
 Så många falska grepp och löjlig teori
 Som man hos läkaren är van att si.
 Förklaringen kan mycket enkel vara:
 Kvacksalfvaren är botare till profession,
 Då läkaren dresseras blott för goda ton.
 En gudastråle ju kvacksalfvarn leder,
 Då läkaryrket sökes blott för heder!
 En vanlig människa väl tycka kan:
 Kultur som jämlichets- och frihetsfanan fann
 Ej längre bära bör på sådant ok,
 Hvars innebörd i sekler visat rakt på tok.

Väl är det sannt, att kristendomen under tiden framåt gått,
 Men det har skett med brottnig. — Man tagit där man
 borde fått.

Hvad drifhusbänken är för kålrotsplanta
 Är här akademien för boklärde — galanta.
 Men ogräs all, med falska dragen
 (Som lättja, flärd och högmod)
 Just äfven de fört fram i dagen.
 Och må för oss nu viktigt vara:

Att goda ting så nogsamt spara.
 Men hur skall ogræssådden kvitt vi blifva,
 Som gärna vill så goda skördar gifva?
 Upplýsningen och arbetslustan blott
 Faktorer ä' som skjuta friska skott.

Konungen:

Väl har du talat sannt min vän, men märk att nu
 Vårt arbete skall klassiskt blifva, därför måste du
 Aflägsnas ur vår generalrepetition, ty vet förväl,
 Att tadla samhällsledarne gör blott en lumpen själ.

Och nu må ordningssinnet stiga fram och tolka,
 Den väg som *ordning* bäst kan bära.
 Sin mening och den lag som människorna folka.

Ordningssinnet:

Ack, lugnt det kännes när som ordning finnes,
 Men för att ordningssinnet odlas må
 Bör man i tid få veta hur den vinnes
 Och tidigt uti måttligt dagsverk gå,
 Ty då allena är det möjligt för
 Min broder att sig ta gehör.

Konungen:

Ack, säg oss grundligt huru vi ska göra
 Att folket fram till bättre ordning föra?

Ordningssinnet:

Jo man skall; ja, det vill säga; hm.

Konungen:

Jag tror du uti detta stycket synes dum.
 Nå, är det här ej någon annan då,
 Som lära kan hur vi ska bättre ordning få.

Reformatorn:

Guds visa lagar stora är, och vi i sinnet ringa:
 Hvad Herren uti evighet re'n funnit godt och väl,
 Det drista vi att undra på, och klandra i vår själ.
 Så eget det än synes oss, så är det likväl så:
 Motsatserna är lifvets mor, så var Guds visa råd.
 Trots kärlek och bestämdhet är, till sin natur så skilda,
 Dock dessa äro medel, hvarmed vi människor fostras,
 Och som i allt en ordning har, som allt besegra kan.
 Så snart som barnet fatta kan ett arbete, man bör
 Det låta öfva sig därpå, med varsamhet och sans.
 Till sin natur ock barnet vill, sig visa duglig, frank.
 Men hämma vi små barnens lust, att göra hvad de kunna
 I tid att öfva sig i det, som fordras för vårt lif —
 Om jag likt narren tror att ej mitt barn arbeta skall,
 Då blir mitt barn ett *löje blott*.
 Och list och last dess lott.

Nej, alla ska' vi det arbete göra,
 Som lämnar en ren och naturlig produkt.
 I tid må vi börja med kraft och vi böra:
 Ta arbetet an med allvar och tukt.
 Då uppstår ett släkte med muskler i kropp.
 Då uppstår ett släkte med lycka och hopp!

Då arbetet hedras såsom sig bör,
 Då mänskan ock lär sig att veta:
 Hvad nöje man känner, då något man gör,
 Hur löjlig den är som får namn: en "peta"!
 Med krusade lockar och sminkad läpp,
 Och bomull i höft under snörlifsknäpp.

Och det ehuru profeterna lära
 Oss dygderna. Ja, sett och besjungit,

Som hjältar de kvinnor och män som bära
 Medvetandet huru från dem kraft utsprungit
 Och Herren tillfullo i hjärtat satt,
 En känsla som tydligt säger oss att:

Allt arbete, det har produkten till mål
 Fullkomlighet hos den tillika
 En brist däruti man ej riktigt den tål,
 Och lyckan den sanna får vika.
 Ju gröfre ett arbete är, man dock finner,
 Så lätt hvad man söker — och lyckan vinner
 :|: Och hjärtat så skönt då sin Herre förnimmer.
 Då själsarbet' sällan fullkomlighet hinner. :|:

Och konsten blomstrar, då konstnären finner
 Hos kvinnan dygd, och mannamod hos män.
 Då genom tidens stora ande rinner,
 Att mänskan lefver såsom mänska än,
 När kvinnan blygsamt sina plikter gör,
 Ej mannen skändelsernas fana för,
 När ung och gammal uti dygder leka,
 När ung och gammal hän till plikten peka.

Men konstnärssinnet mattas,
 När uti mänskolynnet fattas
 Den rena skönhet som naturen bär,
 Men konstnärssinnet styrka får:
 När man ser jungfru uppå fäster går
 Vid kvällen i hemväfda snygga kläder,
 Och vet, hon under dagen uti alla väder
 Fähuset putsat, skafferiet ansat
 Och fästmans julklapp sytt och fransat.
 När man ser ynglingar med friska tag,

Handhafva det som kropp och hälsa föda
Med helig tro på fädrens gamla lag,
Arbetar frankt och djuren ömsint göda.

Den som den ena da'n med värdighet kan kärran dra,
Den andra, och med grace kan en dam i handen ta,
Han större är än den som endast kan ettdera.
Ja, då när mänskan såsom mänska lefver,
Då väg för sanna konsten man bereder.

Då städer försvinna med lättja och last,
I stället man bygger på landet,
Palatserna stolta med skolor uti
För idoge män att sig lära,
Hur staten skall styras och samhället värnas.

I enkelhet väljer man ut sig en brud,
I tid innan lasten blir dygdernas herre!
Då kan man sig gifta med heder och tro.
Och ungfolket står under fädernas ledning,
Tills ungfär har mognat i tanke och blick.

Och allmogeman gifver råd med sin konung
Om statens förvaltning, om seder och skick.
Då skatterna minska. Natur träder in
I styrelseformen. I det att man gör
Sin plikt uti stat och kommun som sig bör.
I tur och i ordning man tar på sig jackan,
Och hjälmprydda hatten! En styrmans symbol!
Ej svårt är att styra den skuta man känner,
Befalla med reda, där fordom man lydt.
Då ordningsmän få vi ju uti hvar stuga!
Då dygden får hjälp, och lasten får buga,
I det att man hjälper den nödställde, och

Med vaksamhet aktar på råhet och poek!
 Ej skattar man människor för sådant besvär!
 För mognade mannen ett nöje det är!

Men med vår falska ton. För nutidsmänniskor så rart,
 För hvarje tänkare ju tydligt är: till tok det leder!
 Att samhällskroppen sin upplösning bär, och snart
 Om vi ej förmän få som styra kan med heder.

Si ungdomssinnet tror ej mogna budet
 Det bud som uti varning kom.
 Men lyssnar ifrigt till förförljudet
 Ock tror sig faderskunskap kunna växa om!

Och denna villa får väl ungdomssinnet bära på,
 Så länge mogne mannen ej vid plikt och dygd vill vara
 Och bättring uti detta syns mig långt aflägsen stå,
 Så länge råhet uppå landet bor, och list i städer bara.
 :|: Moraliskt fel en enda gång och frö är lagt:
 Som svårt är taga bort; så ha de vise uti alla tider sagt. :|:

Konungen:

Hvad sade du, skall städerna försvinna,
 Hur är det med ditt hufvud fatt?

Reformatorn:

Ja, tänk hvad ryslig synd att så
 Afslöja städers laster, brott och stim,
 Där folket bor som myror i hvar vrå,
 Men ej en bostad ha, som de kan kalla sin,
 Men jämt riskera att bli vräkta — af en man,
 Som mera skyldig är, än den han vräka kan!

Konungen:

Hvad reformatorn sagt mig *rätt* syns vara,
Men eget är att folket ej vill sunda ord bevara.

Rättvisan:

Det är det slappa hos ett folk, som gör
Att tankar huru stora, höga eller rena,
Af detta folk ej fattas som sig bör.
Se på den man som födde individualitetsprincipen!
Han menade att hvar och en sin lön skall få,
Därefter som han duglig är och driftig.
Fast skaparen har sagt: du är person
Du kan ej fordra gratis allt förutan all reson.
Nej, se naturen ej dig ger respekt
Förän du visat arbetets effekt.
Om samfundstanken sådant grant noterar,
Så får den late svälta tills han mat värderar.
Och brottslingen förföljes ifrån port till port.
Ej hedern ligga invid den som illa gjort.
Med fasa må man fly från det som vämjeligt är.
Men dock med allvar minnas egna fel och ej
Utaf sin nästan fordra mer än utaf sej.
Si, detta är den väg, som plikten lär!

Och då om afundsjukans makter
I onskans anfall mot oss går,
Och vi som män dem ha parerat,
I grundlighet och hettan icke fått
Sitt välde öfver måttans lagar,
Och vi i striden ha bestått.
Då känna vi från högre trakter,
En hälsning skön om harmoni,
I själens lugn och hederns sköna poesi.

Men då, när lumpenheten oss angriper,
 Och hederns bud och mod oss sviker,
 Då känns en ångest utaf själförakt,
 Som följer oss från trakt till trakt.

När rätten talat så mot last och flärd,
 Steg *harmen* dristigt fram, med hand på svärd.

Konungen:

Hvi synes du så bister vara, hvad vinns
 Med det, låt hettan fara, och minns:
 Den största seger kan med lugn du vinna
 Och agg och ånger skola då försvinna.
 Ju flera skarpa ord du hvälfver fram,
 Ju mer blir värdigheten din ock satt på skam!
 Den du i dag ett slag blott gifver,
 I morgon ger du två, och villan värre blifver!
 Kan ej med lynnet ditt du få en bukt,
 Så sök i själfbehärskningen din tukt.

Harmen:

Ack, konung, harmen uti bröstet, Herren lagt!

Storhetssinnet:

Och vördnadssinnet för det stora så inprägladt står,
 Att frie män i slafviskt sinne skorna af sig tager,
 Och hjärtat upp till halsen går
 När de i ärligt mål förbi det stolta slottet drager
 Och har dessutom icke bättre vett,
 Än harmas om de icke slottsherrn sett.

“Stort hufvud lite vett” det ordspråk lär:
 — Som ej ur minnet vårt må gå —
 Att väldig kropp så sällan snillet bär!

Men sinnet för det stora oss förvillar så,
 Att vi för dryga ställor krypa,
 Och visar lust att snillet strypa.

Allmogeman som vördsamt på sin prost man hälsa ser,
 Men i sitt hjärta bonden tänker: fan må ta din själ.
 Och prost med veckad isterhaka nådigt ler,
 Och prosten tänker: af din lön så mår jag väl.
 Af detta vi oss granneliga lära må,
 Att storhetssinnet som vi bär, må lämpligt ämne få.

Läs Runeberg — Tegnér, där må du lära:
 Hur Gud har gjort för dig mång stor och härlig ära:
 En far och mor som vill dig vårda och beskydda.
 Och samhällsledare, som stöder fromt din veka stam.
 Ett land du har där säker står din hydda.
 En konung stor, som lag och rätt för fram.
 Läs diktare med klassisk ton — och se:
 Hur Gud vill ära, *mod och ädelhet* dig ge.

Konungen till skalden:

Och du som skaldelyran sägs ha stämt,
 Hvad säger du, och lär?

Skalden:

Jo, allt hvad möjligt är,
 För mig det syns som redan händt.

Om det är laster djupa eller dygder höga,
 Som sports, af någon dödlig gjorts
 Jag tror dig om — du aktar straffet föga

Berättas det om ärbar handling bara
 Som sports af någon dödlig gjorts,
 Så tror jag alla, alla helgon vara.

Om någon så med mig om brott vill språka
 Och uschlihet som gjorts,
 Jag tror mig alltid kunna bofven råka.
 :|: Och när min lyras vibration sig lagt,
 Jag ånger får för hvad jag sagt. :|:

Hur lefver skalden hör jag mången fråga,
 "Hur än han sjunger prisar samtid ej hans sång"
 Och tankfull syns han uppå gatan tåga
 Och vemodsfullt hans anlet synes gång på gång?

En skald kan trifvas bra, god vänner,
 Han nästan alltid njuter, känner
 En fröjd så stor som ni, när ni *till* bal skall gå!
 Men ej som ni han efter fröjd kan ånger få.
 (Jag klandrar icke balens nöjen — du förstår —
 Se bara till, att balen en värdig prägel får.)

Väl är det sannt att samtid ej hans sång
 Förstår. Att ofta ses hans gång
 Så vacklande och sorgsen vara, när han ser
 Det ondas bild. Men straxt han ler,
 Ty efter vredgad blick som han det onda sänder,
 Han, genast glad till dikten återvänder.
 Om då hans tankar ej bli fattade af hvardagsman,
 De fattas dock af dem som sig och andra styra kan.

Konungen (till afdankingen):

Och du som varit har så mäktig man,
 Hur kommer sig du nu så slankig går och hänger?

Första afdankingen (eller vankelmodet):

Ack, jag som granneliga har arbetat för andra och med heder arbetat mig upp till egen herre och husbonde. Jag fann då ingen som troget och flitigt tjänade mig. Jag, som under min tjänstetid, när situationen så fordrade, kilade utan att så noga tänka på hvad jag hade på hufvudet och fötterna, utan glädt och hurtigt fattade min uppgift. Jag fick tjänare som

skulle göra halftimmes toalett för att gå utom hemmets gränser eller dörr. Om ärendet de skulle uträtta, redan var gjort, när deras toalett var färdig, bekymrade dem intet. Dessutom lögner, intriger och små och stora knep i oändlighet; och sade jag en enda förebräelse, så slutade de sin tjänst och gick på fattigstugor och centralbyråer och fick fattigvårdsunderhåll, så frikostig att den kost jag fick af mina husbönder, på intet sätt var så frikostig. Att hos läkare, fattigvårds värd och präst få betyg som berättigade till läkare- och fattigvård var den enklaste sak i världen för den kraftigaste och friskaste tjugoåring! Jag öfvergaf hem och plikter ty, annars hade dessa människor gjort mig mogen för hospitalet.

Andra afdankingen:

Det är för eget, att det är en så stor mängd människor som undgår fattighuset (jag menar gamla ärliga tidens fattighus, och ej dessa lättvinneliga herrskapliga understöd, som min kamrat beskrifvit), endast därigenom, att andra med sin energi, ordning och öfverlägsenhet hjälpa dem fram här i lifvet. Antingen får mannen dragas med en odåga till hustru, eller ock får hustrun dragas med en odåga till man. Jag var en mäktig arbetsam och ordentlig yngling, innan jag blef gift. Men odugligheten för det ärligt rätta, och befängdheten för allt galet i de nya idéerna hos den kvinna jag fick var för stor, i förhållande till min andliga styrka. Min hustrus föräldrar voro ett fattigt torparfolk, som gjorde öfvernaturliga ansträngningar för att deras dotter skulle blifva "fröken". Hon gick i skola äfven sedan hon var så stor så det var knappt att hon kunde gå rak genom skolsalsdörren, och att sopa eller skura ett golf, så det skulle då aldrig den flickan behöfva i sitt lif. Och en arbetare eller handverkare skulle hon då icke hafva till man, heldre skulle hon vara ogift; för öfrigt sådan snits och sådana talanger som den flickan hade, så nog skulle hon få en "fin man". Så var dagliga låten min hustru, som barn fick höra. Följden blef att hon gjorde kokkonsten till vetenskap och funderade allt för lång tid, när hon t. ex. skulle lägga ett vedträd under grytan, hvilken sida af trädet hon fördelaktigast skulle lägga närmast elden. Så hade hon också gått i en s. k. hushållsskola. Och hvad jag vet så kunde hon, trots alla vidrigheter, göra *någon* nytta i köket, innan hon kom i hushållsskolan, men sen blef det rakt täpt, ty där var det så förvända förhållanden i hushållning (ordet må tagas vare sig i dess viktigaste eller inskränktaste bemärkelse), att hon åtminstone i mitt enkla och anspråkslösa hem var alldeles bortkommen. Det såg ut som min rara hustru trodde sig hafva hushållssällskapets penningefonder disponibla för sitt lilla enkla hem. Och spöka ut sig, och barnen i alla möjliga galna moder det kunde hon, har jag så när sagt, men det var modisterna som kunde, och jag fick betala. Jag bad och jag befallde henne visa sig och barnen som *senskar!* med det resultat, att hon sökte gömma allting för mig, och föra mig bakom ljust i alla möjliga saker. Och mina på praktik och upplyst förstånd grundade rangemang, dem gjorde hon med lögn, intrig och list om intet. — Slutligen mattades min energi, jag sökte mer och mer min tröst och mitt tillhåll på krogen. Kom så *präster och skurmadammer!* och lastade mig, och *berömde henne som en riktig ängel*. Efter varning och dom blefvo vi skilda och mitt bo ramponeradt. Det bo jag själf har skapat och uppehållit i många år. Och af en duglig man och energisk arbetare blef jag den stackare, som jag nu är.

Konungen:

Men dock jag vet en bild så skön. Den är ifrån min grannes stuga.

Han hette Anders och han var, en hurtig gosse glad och frank,
Och hon en tärna utaf äkta sorten.

I arbe't fick han öfva sig, som barn med faders goda råd.
I ladugården där var hon, så glad i arla morgonstund
Och broderi så fint hon har på hyllan.

Hur hurtig han än var, han blef så blyg när han fick henne se.
Och hon som kunde skratta, skämta, hon blef så tyst när
Anders kom.

Det blir ett lyckligt par; så alla tänkte.

En gång de möttes helt allen. Och slumpen som ju alltid är
En bundsförvandt med kärleken, fann stunden lämplig vara nu
Två själar uti harmoni förena.

En dufva följd utaf en hög, sitt skydd vid flickan söker ta,
Och höken i sin ifver for, med klor i flickans blonda hår,
Men Anders kvick nu var att flickan rädda.

Ej hälsning hade han, ej hon, ett tack för hjälp som lagom kom,

Så blyg i sinn han bara teg, och fast hon emot jorden såg,
Hon kände varma blicken Anders hade.

Ej ord han kunde få från mun. Och blyg hon kände rodnad kind,
Men Anders ljufva blicken fann, som skälfvande mot jorden brann

Och själar två en himmelsk vällust känna.

O, sköna stund, ej ord, ej mun, förklara kan den ljufva stund,
Då älskande två hjärtan få, i ljuflig fläkt tillmötes gå
Den stund de tysta trohetslöftet binda.

Nåväl, utaf det paret blef, ett folk med heder plikt och tro,
Och nätt och treffligt fingo de. Man icke finna kan ett bo,
Där solsken strålar fram mer varmt och ständigt.

Och glad han odlar nu sin jord. Och enklabordet dukar hon.
Vid högtidsdag hon äfven har dessert på bordet fin och rar,
Och trogna vänner sådant hus ej tryta.

Prosaisk nog är denna dikt. Ej doftar den i bilder skön.
I denna dikt ej speglas kan: "safirers glans och blommors
doft".

Må andra eder djärft med sådant elda!

Nu andra akten slutad är,
Må vi då börja med den tredje:
Den bild som ålderdomen bär.

Rätt sade du, men vi dock må se till
Om icke något mer vårt hjärta vill.
Och dessutom du vänta får,
Tills gubbens bild re'n för mig står.

ANNO 1901.

FOSTRANDE TECKNINGAR

(Dikten utkom ursprungligen under rubriken "Blick och Tanke").

Nämn, till den förståndige: Ambitionen i förbund med Vettet, samt den Jungfruliga Renheten parad med den Manliga Dygden. Genast komma då höga bilder fram för andliga ögat!

Ambitionen i förbund med Vettet.

Hvad är då ambitionen? Det är den gudaton
 Som Herren nederlagt i mänskobrösten.
 Med den allenast kan jag dig gifva god fason.
 Så hördes i Eoner Gudarösten. Till djuren sades då: "Haf skam!"
 Till mänskan: "Människa, med vett gå fram!"
 Så hördes i Eoner Gudarösten,
 "Basunande från höjden så stark som en cyklon:
 O, människa gå framåt med vett och ambition!"¹

¹ Citationstecknen betyda att jag lyckats få så mycket lif i dödansande »Pampar» att de kunnat bidraga i diktens värld med de meningar som finnas angifna inom citationstecknen. De stunder jag sålunda af denna anledning haft tillsammans med studentkårens pampar äro för mig angenäma minnen; det var visserligen jag som fick öppna buffeten med 75-gradiga läskedrycker, men roligt hade jag*. O, Ni af hela civilisationen älskade Uppsala studenter. Tack för alla kära minnen! Jag önskade vara ung för att så mycket längre kunna njuta däraf. De som varit elaka mot mig kommer framtiden att ursäkta, emedan större män än De varit elakare mot större andar än jag. Om Gud finner behag i denna publikation är det till Eder som Gudaleendet riktas. Besinnandes att alla tidningar och bokförläggare tillbakavisat mina literära erbjudanden, kunna vi förstå att jag omöjligen kunnat våga bekosta detta dyrbara bokförlag om ej Ödet fört mig till Uppsala och Eder.

När jag sett och ser kölden mot mig hos det mogna Uppsala, harmas jag så att takten rubbas i mitt hjärta vid tanken på att det är de 25-öringar Ni offrat, som bidragit till att mitt namn blifvit så bekant att denna publikation, i rimlighetens namn, kunnat bli en verklighet. Och nu tänker Hedenblad ge dödsstöten åt Uppsalasången! Vi kunde bli arga på Hedenblad, om ej hans spirituella taktpinne lyste så silfverren i vårt bröst, och hans om manlig värdighet vittnande bild hängde på vår vägg. Hedenblad har emellertid kraschaner och ärebyggelser, som jag, och många med mig sakna. O, *hvad kungliga medaljen Literis et artibus är prydlig!*

* Alla dessa pampar äro säkert angelägna att intyga det ingen har hjälpt mig, hvarken att förbättra eller försämra mina dikter.

Ambitionenens
ursprung.

När helga ordet *Skapat* från evighet förnams
 Då äfven skapad blef sann ambitionen.
 När Herren utur Alltet framsjungit hvad som fanns
 Blef äfven fina vettet lagd i tonen.
 Till mänskan sades då: Hur skönt
 När *lif* med ambition och vett blir krönt.

Femininum.

Modern i barnkammaren.

När moder går och sysslar i barnakammarn mild
 Och tvåårsbarnet ler emot sin docka
 Och äldsta dotter ropar: "Steksåsen är utspild"
 Och mildt vill husmor uti köket locka
 Då är det ambition att gå:
 Att äfven uti köket reda få.

Men när då barnet märker att mor försvinna vill
 Och gråtande emot sin mamma springer
 Med varma ord att kunna få barnet vara still,
 Det är en konst, som endast vettet bringar:
 Ett glädtigt skämt till barnet då.
 Är vettets sätt att barnet lugnadt få!

Jungfrun i köket.

När jungfru ifrigt sysslar med kökets små bestyr,
 Och röst af älskad yngling hörs från salen:
 "Hvar är min kära tärna? Hon ej ifrån mig flyr!"
 En jungfru då ej falla bör i talen
 Då är det vackert, fint och nätt
 Att vilja vänta tills hon sig har klädt.

Ja, detta är nu hjärtats sublima ambition.
 Men hufvud's prosavett det blir ett annat.
 Det hade ju ej blifvit ett sätt i godan ton,
 Om jungfrun envist uti köket stannat.
 Då, moder bjuder dotter varm:
 Gack in och hälsa barn, vet, väck ej harm!

För att inom ambitionen och vettets förbund återleda den vilseförde spegla vi honom här med några verser.

Jungfrun i fåhuset.
 När mö i lagåln sysslar, ger hö åt kor och får,
 Och tjusar allt med naturella sången.
 Och dumma hängelsnobben där lömskt, objuden står,
 Och inbilskt tror, den mön kan blifva fången.
 Sån't låtsar hon då ej förstå:
 Går ut för att bland vänner — skratta få!

Jungfrun i sockerståndet.
 När plirigt löjtnanssnobben med öfverlägsen ton
 Krängt mö som står där uti sockerståndet:
 "Här synes vara parad person söt efter don."
 Och mön hon svarar "jaa!" i oskultsståndet!
 Då ses ej skurk så storer att
 Han sig ej känner (= serer) på skampallen satt!

Hustrun på torget.
 När hustru går till torget att sälja ost och smör,
 Och följer inbilsk man med sålda varan,
 Och plirande med ögon han gör sig söt och mör!
 Med stolt förakt hon gitter icke svaren!
 Magnetiskt till sin man hon går:
 Till honom köpar'n då betalat får!!

Väntanstider.
 Min vän, du må dig glädja och tacka Gud i bön,
 För det vi jungfrur ha, som liljor rena,
 Men gå då ej och sudda. Ge flickorna sin lön:
 Gå ej och ängsligt bröllopet försena!
 Väl "svagt ett käril" kvinnan är.
 Men mer af dygden än af lasten lär!
 ∴ Af lastarinnan dygden *vakta* lär! ∴

Brottsolikhet.
 Om kyskhetsbrottet finnes bland människorna här,
 Så döm då ej om män och kvinnor lika!
 Om mannen sig förbryter emot sin hjärtans kär,
 Så bör sann ånger sådant fel förlika!

Men om en kvinna trolös är
 Mot man. Ej bot där finns. Guds ord så lär!
 ∴ Om annans planta hon till hemmet bär! ∴

(Se, och ursäkt den i Opera i människobrustet tecknade
 sjukliga »skalden».)

Ynglingen vid dörren. När yngling till dig kommer. Och stannar blygt vid dörr.
 Så är det ambition och vett den visar.
 "Stig fram min vän och sätt dig" du säger nu som förr.
 Om du arbetar, stökar eller spisar!
 Så sade Sveakonungen,
 Till Ivar Stråben, Gottlandshöfdingen!

Tillrättavisning.

O, man, du tycker	Där man får försmak
Att när jag trycker	Af kvinnsbeläte,
Om ambitionen	Där apan skådar
I vettig' hjonen;	Sin bild. Och ser
Om <i>goda tonen!</i>	Hur brända lockar
Jag vilse vandrar	Och ton som poekar,
Så menar du,	Fräckt såra kan
När jag nu framdrar	Den <i>rena känslan</i>
Till helga hemmet	Hos yngling, jungfru,
De bilder som jag	Hos klartänt man!
Vill teckna nu.	
Du vill jag skulle	Får jag dig svara
"Med rytmer fulle"	Så narr du heter
I konventionen	Och narr du är.
Oss presentera	O, sköna tanke
Om "goda tonen"	Hvar kom du från!
Oss referera;	Du stärker modet
I gyllda förmak	O, sköna tanke
Med grannt högsäte	Må jag fortsätta:

Maskulinum.

Har du sett vettet
 På landet blomstra
 Har du sett vettet
 I städer gro.
 (Jag menar vettet
 Det verkligt fina
 Där falskhet finns ej,
 Men trohet bo.)
 Du har väl sett en
 Polerad herre?
 Du har väl sett en
 Landtman med tro?
 Nåväl hvem vill du
 Af dessa bägge
 Hälst ha i sällskap
 Uti ditt bo!
 Nåväl hvem vill du
 Af dessa bägge
 Hälst ha i sällskap
 När fara finns!
 Nåväl hvem vill du
 Af dessa bägge
 Hälst ha i sällskap
 Bland nyckfull kvinns.
 Nåväl så säg mig
 Hur det förklara
 Att största skönhet
 Hos bonden finns?
 Jo Herren gode
 Som allt kan gifva
 Och allt frantaga
 Mjukt bonden mins!

("Ja, Herren gode
 Som allt kan gifva
 Åt bonden gaf han
 Gaf ej åt "stins"!
 Som räfogd strutsar
 Med — "donnervetter"
 Och kräfver ilskt på
 Perrongbiljetter.")
 (Och handtverksmästarn
 Som ej kan mera
 Än bonden kan. Den
 Bonden föder!)
 (Och dammig köpman
 Som ej kan mera
 Än bonden kan. Den
 Bonden göder!)
 (Och ämbetsmannen
 Den snyltgästen
 Som flården födde
 Ej bonn framtvang!)
 (Förläst magister
 Skall du fördärfva
 Bonns rena seder?
 Åhut, vet skam!)
 O, kära, säg mig
 Hur det sig kommer
 Att kandidater
 Vid lärdomshärd,
 Så gärna sjunga
 (Att blott en börjar
 Hvar röst instämmer)
 Mot "glitter, flörd"!

Jo, det är anden
 Som för oss undan
 Från själfva fanden
 I denna värld.
 Ja, det är anden
 Den gudeliga

Som oss ledsagar
 I alla dar.
 O, må vi tacka
 För Gud oss leder
 Så vi i *känslan*
 Ej vilse far!

Förlofningen.

Ädel man vill jungfru skåda, jungfru skåda,
 Ädel man vill äkta mö.
 Ack, besinna då ni båda:
 Äkta kärlek eller — dö!

Dö? hvem hyser sådant kynne, sådant kynne.
 Kallas det för ambition?
 Nej! Se här det rätta lynne
 Vettets sköna gudaton.

När du tagit mö så fatta, mö så fatta
 Att du gifter är och nu
 Må åt ambition vi skatta
 Hur du älska skall din fru.

Gladlynt såsom nu du ser oss, nu du ser oss
 Skall du vara; det är klart.
 Endast genom jämnmod kan fås
 Missmod dämpad i en fart.

Det är ambitionens kärna, hjonens kärna
 Hafva vett i mulen stund.
 Vet, om sol du ser så gärna,
 Moln dock går kring jordens rund.

Skrif då upp uti ditt minne, i ditt minne
Ambition — i arf den går —
Dystra ej ditt jungfrusinne
När ni arfving vänta får!

Reta ej din jungfru¹ kära, jungfru kära
Som befruktad af dig står.
Än en gång jag vill er lära:
Ambition — i arf den går —!

Skulle du i vettet brista, vettet brista
När din mö är hafvande.
Red dig då att också mista
Dygden hos den kommande!

Skrif ock upp uti ditt minne, i ditt minne
Mö du sökte, *mö* du fick:
Hon i allt ej bär *ditt* sinne!
Kvinnan har ej *mannens* blick!

Fatta nu dock rätt min mening, rätt min mening:
Pjäsk och dygd är skilda ord.
Pjälta ej din mö med kleming
Så vid plikter som vid bord!

Har du endast *en* penning, och den är afsedd för bestämdt ändamål. Gif då på din jungfrus högtidsdag endast det högsta: den hjärtliga harmoniens gåfva! Men har du någon utsikt att undvara en penning, gif då äfven en köpt blomma på din jungfrus högtidsdag. Det verkar så välsignande. Det är en naturlig sak att du i alla fall har brutit en blomma på din äng, och i din trädgård, som du med manliga fasoner gifver din jungfru!

Ej för stunden endast bör dock, endast bör dock
Byggas på din ambition.
Barnens sanna lycka har ock
Kraf på din resignation!

¹ O—1 kallar hvarje ärbar hustru för jungfru!

Fosträ då ditt barn till lycka, barn till lycka:
 Öfvadt på naturlig väg!
 Låt ej klämighet få trycka
 Barnets lycka. Målet väg!

Varning har du. Hvert du skådar, hvert du skådar
 Ser du bleka anleten!
 Välj ett yrke som bebådar
 Hälsan god och — kärleken!

Lätt att säga hur vi böra, hur vi böra
 Fatta rätt vår ambition.
 Värre är det dock att föra
 Vettet fram i rättan ton.

Gentleman! Det vackert klingar, vackert klingar,
 Lätt att vara det också
 När ej motgång, lynnet bringar
 Den att *sanning* höra få!

Där en blankpolerad herre, speglad herre,
 Fin och haler som en tvål,
 När han ej har hört nått värre,
 Än hans råa lynne tål!

Mer, mig herre gud förbarma, gud förbarma
 När en motgång kommer på!
 Blek han blir i syn den arma
 Blick och ton så rau, så rå!

Men åt ambition och vettet, ambi's vettet
 Var det ju som frågan låg:
 Alla som nu rätt har sett et
 Aldrig denna råhet såg

Exemplet.

Är vettet och ambis' en gåfva af Gud
 Från skapelsens början och allt intill ändan,
 Ej har det att göra med nyckfulla bud,
 Kan blott genom odling få se en fulländan:
 Som husfaderns tankar och later i hem.
 Symbolen för hemmets medlemmar bör vara:
 Omedvetet ligger i sinnet hos dem
 Att *så* bör man te sig, *så* äfven framfara.
Så känns ambitionen och vettet hos alla.

Ett ljufligt klenodium detta ock är,
 Hvars skönhet man märker direkt af naturen.
 Och utan jämförelse vi däraf lär:
 Att vettiga mannen är gudahögburen:
 Ty, om du ock aldrig en vettig har sett
 Du stöter dig genast mot vettlösa mannen:
 Ty, om han än aldrig så artig sig tett
 Förråder han dock den råbarkade stammen.
 Hell! Lof för en skönhet som aldrig kan falla!

Med vettet och sann ambition, vi då få
 Förmåga att skåda Guds verk i naturen.
 Se, blott när man talar, hur lyssnaren då
 Ser bilden för andliga ögat framburen!
 Och utan en bild af det sagda man kan
 Ej fatta hvad är, som en talare kväder!
 Vet *hvem* du tilltalar; Då ock du får fram
 Förståelsens bild. Och ej blott tomt munväder!
 Märk! Tal med urskiljning, det vettigt vi kalla!

Om vett och ambition	I lynnets smak för tadel!"
Jämförelse ej tariffva	Du må ha tagit fel, ell' rätt
För att dess värde rätt förstå	Du tala får. Det är mitt sätt.
Så är dock angenämt	
Samställa dem med annat	Du farbror rund och trind,
För att än högre tankar få	Hvar fick du fatt humöret
Om ambition och vettet då!	Att kunna jämt berätta <i>så</i> ?
	Du "läsare", hå, hå,
Student vid Fyris strand!	Har <i>köttet</i> blifvit späckadt!
Hvad har du fått ditt lynne?	Ack hvarför ständigt, stän-
Så jämnlikt och gemytligt, säg!	digst då
Du bokmal på kontor,	Ditt <i>kött</i> förräder dig ändå?
Så dryg och dock så dummer,	
Ditt värde mot studenten väg!	Ej mer jämförelse
<i>Då</i> vägen skulle blygas, säg!	Vi här nu vilja göra.
	Vi ifrån ämnet kommit nu.
En röst: "Hvad sad' du om	Om vett och ambition.
student.	Jämförelse ej tariffva
Vid Fyris sköna stränder	Så må vi dem beundra ju,
Studenter och madam i tvätt	Förutan konstladt ljus, hu hu!
De sägs samställda är	

(Mel.: När månen . . .)

Om tålamodet nu räcker till
 Så kan ni tala om "*lefnadsvettet*".
 På vers nu äfven om ni så vill,
 Fast jag har önskat på båten gett et.
 Nåväl så vet då att ambitionen
 Till "*lefnadsvettet*" och "goda tonen"
 Står — Som säd till kli!

Vet, "*lefnadsvettet*" är teori,
 Af människorna så grymt uppfunnen.

Då ambitionen är poesi
 Från Gudastämman så skönt utrunnen.
 Som vettet stämmer med ambitionen!
 Så "lefnadsvettet" och till passionen
 Står. Som Jakobs får!

Då ambitionen är blott *en* sort:
 Den rena, rena guldfyllda källan.
 Är "lefnadsvettet" en enkel sport
 Som lyckan gudliga följer sällan.
 Det får sin must uti kryp och smicker,
 Och mången gång utaf harm det spricker,
 När — Det ej blir trott.

Och "lefnadsvettet" är ej medfödt!
 Ej heller skoladt på klassiska sätt!
 Det har som tycke: Precis dödkött.
 Det kommer på oss huru vets ej rätt.
 Det delas in uti "fint" och "vanligt".
 Det mera kvinnolikt är än manligt,
 Nämns — "Anständighet".

Om ambitionen urarfva blef,
 Är "lefnadssättet" som reserv dock bra,
 Dock Skaparen uti Alltet skref,
 Att ingen kan ambitionen ta',
 Uti den mening: Den kan försvinna.
 Nej? Ambitionen kan ej förrinna!
 Ty — Det Gud bestämt.

Det är hemmets enfaldiga bilder jag tecknat! Högmod är last, stolthet är dygd! Våra stora skalder (ej Strixare) ha tillfredsställande tecknat de *stolta* bilderna om Ambitionen och Vettet!

Den Jungfruliga Renheten parad med den Manliga Dygden.

Låna mig din harpa, konung David!¹ Såväl barn som äldre leka förtroligt med sina närmaste. Så har jag äfven obesväradt lekt med senare tiders harpor. Men när jag nu fått låna din harpa, konung David, blir jag förlägen. Likasom du, vill jag med din harpa sjunga Herrens lof. När du såg hinden springa öfver klipporna, såg och tänkte du på Herren som Alltet skapat. När du blef konung såg du den bestämmeelse Skaparen med människorna ämnat hafver: Gripnen af Ambitionens och Vettets stora högtidlighet går den nyss konfirmerade gossen undrande och med ögon fuktade af hjärtats tår, ut i den värld där han på pliktens och hederns väg skall skaffa sig ett namn, äradt af den jungfruliga renheten, som lofvat honom sin tro, och hedradt af alla, som med honom komma i bekant-skap. Gripnen af Skaparens alla härligheter går ett moln öfver ynglingaanletet när han hör förtal eller hemska brottmålshistorier. Ett moln, kraftigt nog att dämpa alla lumpna försök att föra sällskapslifvets ton in på karaktärslöshetens område. Ett moln, hastigt öfvergående, därför att tanklösheten eller ondskan förmått göra så litet, så litet, gentemot alla härligheter, Skaparen genom Vettet och Ambitionen gifvit oss.

Uppmuntrad af den mildhet och saktmod, hvarmed den Jungfruliga Renheten fägnat hans öga och lynne, går den mogna Mannen, pliktfullt, modigt och med höghe-tens Gudaingifna Manlighet, och uppmuntrad af den hu-

¹ När vi nu erkänna David som högsta sångare, måste vi dock anno 1901 medge att han var en sakramenskad lymmel i sin vandel. Men, David lefde i en tid då Ambition och Vett lågo i urarfva konkurs.

struliga kyskheden, hvarmed han nu är parad, tåligt sin bana fram, litandes på att den samhälleliga Renheten och Dygden också skall hafva något offentligt förtroende, och uppdrag, som erkänsla åt honom efter mannakraftens aktningvärdt genomgångna prof.

Så har Du skapat oss. *Milde* Herre Gud.

Så har Du lånat oss Din ton, att sjunga Ditt lof. Tonfulle Herre Gud.

O, låt mig då besinna att, ehuru Du allt ifrån kulturens början sagt att detta är en belöning. Du äfven budit den belönade att allt framgent fortgå på pliktens törnbeströdda väg; besinna, att icke ämbetet är till för mig, utan jag för ämbetet, när jag t. ex. som lärare kommer till skolan må jag minnas, att barnen icke äro till för mig, utan jag för barnen, betänka mig många gånger, innan jag ställer barn med baklexa i för barnet ofattligt ämne; när jag kommer som aflönad eller konkurrerande läkare må jag besinna, att jag är tjänaren, och patienten och hans omgifning de, som böra visas vördnad; se till att den sanna, *sanna* kärleken, och ej härsklystnaden, bestämmer mina handlingar.

Nyss log Du så härligt. Det var det leende Du förlänat barnen och som sedermera skymtar fram hos farfar och mormor, jag nyss såg hos dig. Kärleksrike Herre Gud.

Nu är din blick mulen. Du såg fläckar på dina härliga skapelser: Missförståndet blandade sitt gift i allehanda förhållanden människorna emellan. Ställandes de sköna plantorna Ambitionen och Vettet i skuggan. Den jord Du gaf oss, mäta vi upp halfmetervis och *Sälja* till höga priser. Du gaf oss lifvande drufvan, men än större glädje gaf Du den, som själf lägger takåsen till sitt *eget* hus, och Du bjöd oss att med godt hjärta härbärgera de hederliga gästerna. Nu bygga vi hus som myror, och ingen

vet, hvarken hvem som lagt takåsen eller hvem som äger huset, och gästfriheten tyckes vara ganska inskränkt. "Arbetaren är sin lön värd". Men vi låta den produktivaste af arbetare, sedan hans egentliga kraft är uttömd, tillbringa sitt lifs sena höst som vedsågarer, med kvartsdelade portioner som kost; och utdela i lättingars namn till välgörande ändamål de rikedomar, denna arbetare producerat. Det var vid synen på allehanda sociala fläckar, som af dessa förhållanden uppstått, som Ditt leende försvann. Rättvis Herre Gud!

Nu ler Du igen. Allsmäktige Herre Gud.

Du ser det inneboende goda i alla Dina skapelser, som i öfverlägsen grad öfverträffa syndafallets följder.

I förtröstan, att den höga mening Du hade, när Du gaf människan tillfälle att genom *fri vilja* och på Ambitionens och Vettets grund söka komma till Ditt Anlete, snart skall komma till sin fullbordan, vända vi oss i tack och bön till Dig. Härlige Gud!

Hör oss, Milde Herre Gud.

Klagan.

Stora andar, som ej framlagt någon tankeförviljelse, och ej visat någon karakterssvaghet, ha naturligtvis den högsta plats i himmelen, och de mindre andarna se, utan afundsjuka beundrande upp till dem. De något mindre andarnas karakterssvaghet gjorde att Gud ej låter dem skåda ner till jorden, emedan deras himmelska harmoni därigenom stördes. Men de större andarna har Gud gifvit det löftet att de få vara delaktiga med Honom¹ att binda det på jorden grasserande missförståndet. (Det finns ej annat ondt än missförståndet alstrar. Därför har Gud ej tillåtit något annat helvete än hvad det alstrar här på jorden. Att den ena har »sämre kött» än den andra beror på arf, och på konventionella tillstånd!) Nåväl himmelens stora andar! Se nu huru studenter = tanklöshet = präster = skvallerlögn = (våra dagars) kyrkoråd! (Jag har handgripligt bevismaterial för utropen; alltså håller jag missförståndet i hornen!) Se, huru dessa slå ihop sina hufvuden för att söka stämpla mina dikter, såsom icke religiöst sedligt fostrande) att icke genom dem löper en blixtrande signet, utlöpandes i ett bestämdt mål. Att jag, som har så mycket i hufvudet, dock är en ganska exemplarisk personlighet, tillåter ej deras missförstånd att fatta! Sänd därför en stor ande att hjälpa mig innan tilläfventyrs missförståndet blir mig öfvermäktigt!

¹ Se för öfrigt Uppenbarelseboken.

"Den fortsättning, som denna "Klagan" fordrar, involverar och innebär, kommer och bryter dammar och bräcker fängsel då Svartbäcksgubbarna komma och göra sammaledes."

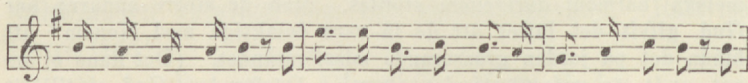
FOLKMELODI.

Långsamt.

Af O—1.

Den sto - re an-den mäktigt bö - jer, en lum-pen - het hur kraftigt

än dess höl - je är. Men kän-slofullt och ömt den sto - re sti - ger, då

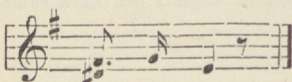
ondskans makter lömskt framgli - - - der och hänsynslöst ut-de-lar

slag på slag. Men om då svik-tan - de en kla - gan hö - jes, se

Her-ren den i ton - full ljus-ning klär, se Her-ren den i ton - full

ljus - ning klär.

ANNO 1901.

SAGODIKT

*Förbise ej de pliktens bud, som om-
ständigheterna framkalla.*

THE

OF THE
AND
AND
AND

AND
AND
AND

AND
AND
AND

AND
AND
AND

AND
AND
AND

AND
AND
AND

AND
AND
AND

På måndags morgonen den 10 September 1892 nämde farfar, att han kunde en saga, och på kvällen samma dag började han berätta. Kort och intresserande berättade han hvar kväll:

Herren Gud skapade allt i ädel storslagenhet.

Och i sin *ädelhet ville* Gud *gifva* det skapade, mästartens storhet. Men i sitt *förstånd* fattade Han, att därigenom skulle lifselexiret ej finna någon näring, hvarför Han gaf allt det skapade drift att genom egen kraft söka uppnå så mycket som möjligt af mästartens mening.

Endast i det fall gläder det Herren, om Hans skapelser prisa och ära sin mästarte, att priset kommer själfmant, och därför skapade Gud *Fria Viljan*. Men fria viljan som ännu ej uppnått mästartens storhet och ej begrep nyttan med många Guds stora skapelser, började klandra allt hvad den icke begrep, och alstrade inom sig missförstånd, som å sin sida alstrade onda andar af mångahanda slag, däribland också *Härsklystnaden*.

När Gud såg dessa onda andars framfärd bland människorna, sände Gud, bland annat, t. ex. *Kristendomen*.

Men härsklystnaden mördade kristendomen innan den hade mognat. Och härsklystnaden klädde sig i kristendomens dräkt och förmälde sig med *Väldet*. Utaf denna förbindelse föddes *Klagan*. Och klagan förmäldes med *Tålamodet*. (Här åsyftas allt moraliskt, och äfven politiskt, dryftande, som inom slutna samkväm, under sekler hållits bland människor.)

Genom Tålamodets och Klagans förbindelse fick den gudomliga *Demokratien* ny näring.

Öfver stränderna till de många floder, som lämnat delar af sitt vatten att förmälas med solens strålar — tagandes sitt tomtebo i nordiska bergkristallens salar, för att efter ny solens omfamning, rinnandes i sin eviga krets-gång upp ur den skandinaviska halfön, utmynnandes i Eystra salt — för att åter kläda sig i brudelin med solens strålar — lyste en gång en klar stjärna. Det var den pånyttfödda demokratien. Och väktare af Yggdrasill kommo och gingo samt sjöngo lofsånger öfver den nya stjärnan. Och landtmän och handtverkare ställde till helgdags in sina verktyg. Och de olika provinsernas olika hjardeherdar sjöngo till sina hjordar: Kommen och se! Och skalderna fingo ny kraft att i säkra, men djupa knäppar på sina lyror sjunga i sammansmält praktisk och andlig hänförelse.

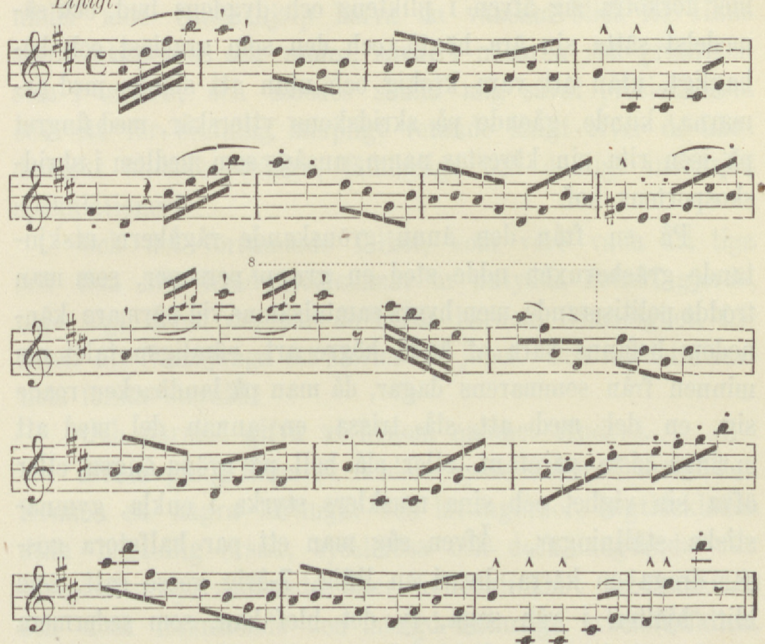
Det var en söndagseftermiddag en vacker höstdag. I en landtlig by var ungdomen från när och fjärran samlad till hurtigt nöje. Den förbiflytande älfven låg spegelblank, belagd med seg is, tillräckligt stark att bära en

skridskoklädd människoskara samt lagom elastisk för att Neckens underbara sång kunde höras vid hvart fotsteg eller skridskoskär. Underbar den sången är.

PÅ STÅLSKO.

Af — g.¹⁾

Läfligt.

Hösten ville det året sluta Julen i sin famn, hvarför marken var fri från snö, och gräs samt rågbrodd grönskade. På isen å älfven roade sig en skara ungdom — ett och annat *aldrigt* ansikte syntes äfven; det var nämligen endast ansiktet, som förrådde åldern, allt öfrigt hos de åldrige skvallrade om ungdomlig lefnadslust — de små,

¹ Denne ädle vän har under de sista 10 åren offrat mycken tid med att — ehuru fåfängt — bibringa mig begreppen om skillnaderna i rättstafning och felstafning, singularis och pluralis vid satssättningen, samt förfluten och närvarande tid.

att genom språng på isen njuta af den vackra sången, som den elastiska isens dallring åstadkom — en sång, som tycktes hviska: roa dig, men älska äfven plikten och dygden — de större med att öfva sig i skicklighet på stålklädd sko (äfven de manade af den sköna klangen att allt mer förkofra sig äfven i pliktens och dygdens bud, och så medelst sätta sin ära högt), och den som graciöst och behagligt, utan att vara krokig och utan att slänga med armarna, kunde, gående på skridskons ytterskär, med fingret på isen rita sin kärestas namn, ansågs som medlem i skridskosportens hof.

På en från den ännu grönskande rågåkern utskjutande gräsbevuxen udde stod en grupp personer, som man trodde politiserande, men hvars samtalsämne vid närmare kännedom befanns vara af ändå högre art, nämligen talet om minnen från sommarens dagar, då man på landbacken roade sig, en del med att slå trissa, en annan del med att springa sista paret ut, eller slå boll på gröna ängen, eller öfva sin vighet och sina musklers styrka i enkla, gymnastiska ställningar. Äfven såg man ett par halfstora gossar draga en kärra, hvari en liflig, 7-årig gosse satt, som blir hjälten i vår saga, ty det blef han, som sedermera frambar frukten af förbindelsen mellan Klagan och Tålamodet. Det tycktes redan då hafva visat sig något ovanligt utmärkande med det barnet; ty länets höfding, som ock var närvarande, anmärkte: detta barn komma vi att förr eller senare känna vördnad för.

Vid den tiden fanns en sorts "akademiskt bildade" kotterier, som hade använt folkets vördnad för det teoretiskt lärda sålunda, att de tillskansat sig makten i folkets världsliga och andliga administrativa ärenden. Detta kotteri, som också märkte geniet hos ifrågavarande barn, ville att det skulle dresseras i deras skola, men barnet, som

hade hört att detta kotteri var en folkklass, som var främmande för folkets känslor, lefnadsvanor och behof, afslog höfligt men bestämdt deras anbud, och tillade: Jag skall med iakttagande af den naturliga arbetsfördelningen själf tillverka mina behof i mat, kläder och husrum, och därunder med Guds hjälp hafva en vaksam blick för Hans stora skapelser och under, såväl i naturen och praktiken som i teorien, och således skaffa mig såväl preciosa som ock ett för bildning lämpligt vetande långt öfver de akademiskt bildades trånga, fäfängliga och dödligt insnärjda spekulationer!

Och det församlade folket, som voro vana att tiga och lida allt hvad medlemmar ur antydda kotteri gjorde, togo sig, äfven de, när de hörde barnets frimodighet, friheten att framsjunga ett stormande jubel. Och var detta barnets första stordåd!

Och därmed gifva vi honom namnet *Anders*.

Nästa gång finna vi Anders sysselsatt med vårsådden. Komma så några lättingar och lättinginnor, högtidsklädda utan högtidlig orsak, sysslolösa och dock längtande efter sysselsättning, suckande efter konventionellt arbetstillfälle och dock försmående den mängd naturliga arbetstillfällen, som yppa sig öfverallt.

Anders tänkte då: Hur kommer det sig, att dessa gå så, utan högtidlig orsak i hvardagslag och plåga sig själfva med att synas vara fästade, och med sitt exempel smolkar den sanna lycka, som arbetet skänker arbetaren; i det att den arbetande ungdomen, som ännu ej fått blick för olyckan i ett sysslöst lif, intill sina 25—30 år tror, att sådant fästade utan ändamål och utan föregående pliktuppfyllelse kan hafva det verkliga nöjets och den högstämda högtidlighetens innebörd; ity att människan ej förr än vid mogen ålder förstår, hvar den sanna lyckan ligger, och

att sådana exempel endast äro onda makters innebörd att vilseföra oförståndet.

Anders fattade genast och tydligt, att ceremonien förlorade sin högtidlighet, när man gick högtidsklädd för hvar dag, att förståndet förlorade sin gyllene spets, när man utan medvetande att ha gjort något nyttigt, fästade i tid och otid, och att geniet under sådana kvalmiga förhållanden med svårighet kunde skjuta några friska skott. Och insåg äfven Anders, att orsaken till dessa missförhållanden låg i en bakvänd skolgång, där barnens tid förnöttes på skolbänken, till dess all arbetslusta försvunnit, samt att äfven andlig och fysisk kraft förnöttes på ett forcerande sätt med studerandet af ämnen, hvars innebörd lärjungen, ja i många fall ej ens läraren förstod, och således i lyckligaste fall ej ägnade nödig uppmärksamhet, hvarigenom äfven ordningssinnet förslappades. Man kan säga i *lyckligaste* fall; ty när man bjudes osmältbar föda är det lyckligast att ej tillgodogöra sig måltiden!

Insikten i allt detta berörde Anders till den grad, att han, likt Diogenes med sin lykta, gaf sig ut i världen att söka efter snillen, som skulle bereda väg för den nyfödda demokratin. Men han fann inga!

Med bedröfvadt sinne var Anders på återtåg, då han får höra ett stort och härligt jubel. Och som det tydligen var ett harmoniskt folkjubel, kände Anders sig manad att gå närmare för att få veta orsaken till jublet. Och då uppenbarades, att hvad han fäfängt *sökt* i ett nu *osökt* dök upp ur folkets egna led.

En grofarbetets man hade helt och hastigt visat sig kunna tolka folkets känslor, tillstånd och behof bättre än de, som allt för länge tagit sig monopol på att fuska i det ärendet, ja denne nyupptäckte kunde äfven på Lyrans ljufviga harmonier definiera de konventionella löjligheterna,

som alltför länge som en mara plågat fosterlandskänslan. Med stadig hand pekade han på pliktens bud, görandes lasten i det närmaste till en omöjlighet. Och där han straffade gjorde han det så, att delikventen efter ångerns tårar leende i dygder gick, och skaldehumorn bad han vara evigt lefvande och ständigt ny!

Öfver detta var det som folket jublade. Och skarp-skyttarne tågade, iklädda vårdade uniformer, i högtidlig procession. Och rikets och ämbetenas prydliga emblem buros af vederbörande. Det hela tedde sig som en 19:de århundradets kröningshögtidlighet!

Då var Anders nöjd, ty nu förstod han, att det ej är genom *sökande* efter snillet, som snillen framdragas, utan de komma hvar i sin genre, när tid och stund är lämplig därför.

Utmattad, som Anders var efter detta fäviska sökande, öfverlämnade han sig nu åt sömnens ro. Men snart väcktes han af ett fasansfullt skrän, det lät som jordens alla kråkor och ugglor hade stämt upp sina mest karaktäristiska läten. Men snart fann Anders, att detta skrän kom från människor! Ett annat parti, som ej kunde — en del sade att det ej ville — erkänna, att det funna var något snille, och sålunda ogillade den hyllning, som kommit snillet till del, åstadkom detta skrän.

Det är på grund af detta, som sagan teeknat Anders såsom den yppersta hjälten, ty snille och geni äro ej så sällsynta som *mod*, *kraft* och *ihärdighet* att framhålla den en gång funna storheten.

Som nämnts, tog Anders sig före att gå till samhällsledarne och föreställa dem tidens kraf. Hvad som då förmådde Anders att särskildt gå till den eller den personen var det förhållandet, att dessa samma personer vid den tid, då de ännu icke erhållit något ämbete, gjort sig

kända såsom mäktiga duktiga och oförskräckta män, men sedan de, på grund af den förhoppning man därför hade på dem, blifvit anförtrödda samhällets eller landets högsta värdigheter, dolde de sig inom sitt skal och läto ej märka något af sin forna energi! Anders insåg mycket väl, att denna återhållsamhet af dessa förhoppningsfulla till en del hade sin naturliga förklaring och rättfärdigande däri, att de nu, kännande sin makt, också betänkte sitt ansvar och ej ville ingripa i händelser, som de ej voro absolut säkra på om de voro kulturförädlande. Men om detta var försvärligt till en del, var det dock ej något skäl, som rättfärdigade till absolut overksamhet; till att ohjälpligt slå dörren till för sanningen och sina kommittenter!

Sålunda hade Anders varit till samhällschefen rätt många gånger angående oegentligheter inom samhället. Demokratiens frö hade smugit sig äfven till denne mans bröst, hvarför Anders till en början blef mottagen med mycken vänlighet. Samhällschefen, en intelligent och gemytlig man, en man, som det ej fattades särdeles mycket att han kunnat blifva ett ideal som samhällsledare, och som mycket väl visste, att bönder och borgare i allmänhet hade mycket att klandra i slutna kretsar, men sällan hade mod att ärligt och offentligt säga sin mening, såg med intresse på detta undantag, men när resultaten blefvo inga och Anders' besök just därför ofta upprepades, blef Anders mer och mer bemött med missaktning och löje. Slutligen tänkte samhällschefen, tittande på den på bordet stående välpolerade ringklockan, som samhället med rätta ställt i hans ämbetsrum: Nästa gång den där kommer, ringer jag på den i förstugan halfsofvande vaktmästaren.

En vacker dag kommer Anders igen.
Goddag?

Goddag!

Samhällschefen bör göra något för samhället!

Hvad skall jag då göra, nu igen?

Liksom konungen är landets fader, är samhällschefen församlingens fad . . . (nu ringer klockan!).

Till den inträdande vaktmästaren säger chefen, pekande åt Anders: Gå efter ett par poliser, som leder ut honom. Anders, som ej fann situationen lämplig att fortsätta sitt ärende, satte sig tyst på en stol vid dörren. När poliserna kommo, sade de: "aha, den där!" (men otaliga gånger hade de inför sig själfva sagt, att Anders hade rätt i allt) och så bar det ned i finkan med Anders, oakadt han hade familj, affär och hem i församlingen. Kommen ned i finkan brast hjärtat på Anders, han dog af hjärtslag (men i församlingen närdes det ryktet, att han i finkan blef misshandlad till döds).

Nu blefvo de hariga allesammans och chefen med.

Och Anders sista ord: "göra något för samhället" kom i ett nu till klarhet i samhällschefens bröst.

I stället för att, som förr, synas som en frånstötande och från det öfriga samhället afstängd människa, blef han nu en ofta och gärna sedd person i det samhället. Det vill säga, han trufdes ej längre bland de få monopoliserade öfverklassare. (Ordet är styggt, men t. ex. ordet groda är också styggt. Det finnes i våra dagar faktiskt såväl öfverklassare som grodor, och det blefve en dålig definition om ej i saken alla synliga delar beaktades; måtte vi nu få lättare att blifva af med öfverklassare än vi hafva att blifva af med grodor! Eller måhända båda spela en viktig roll i skapelsemaskineriet!) Som nämnts, trufdes han ej längre i sin förra ställning, utan umgicks nu mera flitigt bland de verkliga samhällsmedlemmarna — folket, detta på grund af hans förändrade sätt att fylla sin upp-

gift, nämligen att vara där han behöfdes. Och när han kom, var det väl uppfattadt af folket. På det ena stället hade han berömmande ord, på det andra uppmuntrande, och där det behöfdes varnande ord.

Samhällschefens exempel spred sig med den fart, en hejdad naturkraft tager, när bojan brytes, till ämbetsmännen inom alla områden. Och därigenom att samhället och samhällsledarne kommo i umgänge med hvarandra, lärde de äfven känna och värdera hvarandra. Som nämnts, blef det genom Anders uppträdande, eller måhända rättare genom hans martyrliknande död, en god ordning i samhällsskicket. Men Anders han var borta, och ingen hade ägnat honom någon vördnad.

Men en dag blandade den himmelska gudaborgens klockor sina toner med jordens samtliga kyrkoklockor. Himmelsens änglar och alla jordens folk deltog i en högtidlig minnesfest öfver Anders, och alla, ännu förbisedda heroer, som verkat och lidit för folkets lyckliggörande. Till himmelsens och all jordens kyrkoklocktoner blandade sig en ljuf och härlig sång från allt skapadt. Icke allenast änglar och folk sjöngo, fåglarne kvittrade, grödans och trädens krönor instämde, allt hvad ljud hade kom i välljud, ja, öfver det hela tonade en högtidlig stämning, som är möjlig, där Gud är närvarande. Ifrån den tiden fick förtjänsten sin lön, icke allenast i himmelen, utan äfven i det jordiska lifvet.

Syrenen i människobröstat.

När i en föregående dikt, en lättrörd, ja, måhända stor ande fick teckna: »Den fortsättning, som denna 'Klagan' fordrar, involverar och innebär, kommer och bryter dammar och bräcker fångsel, då Svartbäcksgubbarna komma och göra sammaledes». Menade han, att när t. ex. Syrenen under Kilicismer blomma och tilltaga i orubbad inre kraft och skönhet, då däremot vid Fyris stränder under härliga vårdagar uppväxa och blomma visserligen sköna, men ej klassiska plantor, som gulna vid hösten, hvarefter vintern kommer och sveper in dem i sin mantel, hvilken åter måste, tagandes med de plantor, den under mörka vinternätter prässat, vika för den annalkande våren.

Allt detta är Skaparens egna ständiga skapelser, hvaråt människorna ej förmå något annat än att *beundra*!

Häraf se vi bilder för mänskligt sociala förhållanden. Då syrenen blir bilden för det klassiska i vårt mänskliga lif, där Gud ger människoanden makt att förkofra sig i såväl andens skönheter som de materiella livsvillkoren, utgående från de klassiska skönheter, där Gud, genom att skapa människan såsom Han gjorde, förlänade henne förmåga att själf, af Herrens öfriga skapelser, och utan tillkrånglad arbetsfördelning, skaffa sig och de sina lifvets materiella nödtorft, och, så vidt jag kan se, på *arbetsfördelningens idé* de andliga idéerna! Dock så till förståendes, att likasom syrenblomman utgår från själfva syrenplantan, äfven de andliga idéerna utgå från själfva folket, då arbetsfördelningen börjar, när den tillämnade blomman slagit knopp, då grenar och blad lämna utaf sitt öfverflöd näring åt den förhoppningsfulla blomknoppen.

Denna liknelse om syrenen har gjort ett öfverraskande omslag i min åskådning. Jag har nämligen intill denna stund påstått, att den akademiska banan var *nödvändig* i den andliga utvecklingskulten, där den akademiska medborgareblomman togs från själfva plantan = folket och planterades afstängd från själfva plantan.

Då likväl, när *målet*: den andliga kulturens högsta skönhet är upphunnen, *medlet*: den speciella läskulten, efter härliga vårdagars knopp- och blomning, midsommarskönheter, höstligt visssnande, och slutlig vinterkyla o. s. v., en ny vår kommer med samma kretslopp, ny och ofördärfvad studentgeneration, friskt pulserande professorers heroer o. s. v. Men syrenbilden gaf mig en annan tanke!

Ty om vi nu bryta en gren ifrån syrenplantan (till och med innan grenen ens visat något tecken på en inneboende blomknopp), och planterar den afstängd från moderplantan, så ha vi visshet om, att blomman blir ojämförligt underhållig de knoppar, som blomma på själfva plantan. Då måste vi äfven antaga detsamma om de mänskliga andarnes blommor.

Det är sant, att de mänskliga andarne blommat rätt vackert uti den akademiska medborgare-drifhusbänken, då däremot de andliga blommorna från själfva folket det sista seklet varit sällsynta. Men vi ha material för det antagandet, att långt skönare blommor skulle utgått från själfva folket, om de ej blifvit totalt beröfvade den andliga ans, som under de sista seklerna uteslutande ägnats den akademiske medborgaren.

Ja, männe ej de största tankarne föddes i en forntid, då de kroppsliga och andliga arbetena voro innerligen förenade?

Männe ej de knoppar, som då blommade, hade syrenblommans karaktär att i stadigt fasthållande vid Gudsförbundet glädja människan vid hemmets ljufigheter, då däremot plantorna, som blomma på skolbänkarne, ha vattenväxtens karaktär = en luktlös innehållslöshet!

Den dammbrytande och fängselbräckande meningen i denna fostring skulle således vara, att, vare sig de antydde oegentliga medlen vore nödvändiga eller ej, vi nu, sedan ändamålet är vunnit, nämligen att alla forskningar äro uppenbarade för *alla*, islossningen måtte komma och bereda den plats för *folket* i naturens sociala blomstergård, som detsamma klassiskt tillkommer.

Så ha de sociala skiftningarne tedt sig! Men äfven på klädedräktens område träffar blick och tanke på öfverraskningar. Den blåa färgen med sparsamma, gula afstickningar, är det klassiska för svenska folket! Nu kommer en osyren-ad period, då terrängförhållandena skola bestämma dräktfärgen! Och hvilka lumpna motiv för denna reform! Apropos dräktfärg, ha ni reflekterat öfver den snöhvita färgen hos Dalafolkets? Denna färg förutsätter hög, andlig kultur och imponerande skönhet i seder; att den praktiske dalamannen, hafvandes den nya pälsen eller rocken i garderoben, i hvardagsstök, i det längsta sliter sin gamla päls, har ju det klokt beräknande förståndets underlag.

Man behöfver sannerligen både båtshake och dynamit för att få de andliga bildernas svartbäcksgubbar att löpa ledigt i denna artikel!

ANNO 1897

BLYGSAM ANVISNING TILL EN NY

EDDA

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the
the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the
the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the
the thirty-first is the fact that the
the thirty-second is the fact that the
the thirty-third is the fact that the
the thirty-fourth is the fact that the
the thirty-fifth is the fact that the
the thirty-sixth is the fact that the
the thirty-seventh is the fact that the
the thirty-eighth is the fact that the
the thirty-ninth is the fact that the
the fortieth is the fact that the
the forty-first is the fact that the
the forty-second is the fact that the
the forty-third is the fact that the
the forty-fourth is the fact that the
the forty-fifth is the fact that the
the forty-sixth is the fact that the
the forty-seventh is the fact that the
the forty-eighth is the fact that the
the forty-ninth is the fact that the
the fiftieth is the fact that the
the fifty-first is the fact that the
the fifty-second is the fact that the
the fifty-third is the fact that the
the fifty-fourth is the fact that the
the fifty-fifth is the fact that the
the fifty-sixth is the fact that the
the fifty-seventh is the fact that the
the fifty-eighth is the fact that the
the fifty-ninth is the fact that the
the sixtieth is the fact that the
the sixty-first is the fact that the
the sixty-second is the fact that the
the sixty-third is the fact that the
the sixty-fourth is the fact that the
the sixty-fifth is the fact that the
the sixty-sixth is the fact that the
the sixty-seventh is the fact that the
the sixty-eighth is the fact that the
the sixty-ninth is the fact that the
the seventieth is the fact that the
the seventy-first is the fact that the
the seventy-second is the fact that the
the seventy-third is the fact that the
the seventy-fourth is the fact that the
the seventy-fifth is the fact that the
the seventy-sixth is the fact that the
the seventy-seventh is the fact that the
the seventy-eighth is the fact that the
the seventy-ninth is the fact that the
the eightieth is the fact that the
the eighty-first is the fact that the
the eighty-second is the fact that the
the eighty-third is the fact that the
the eighty-fourth is the fact that the
the eighty-fifth is the fact that the
the eighty-sixth is the fact that the
the eighty-seventh is the fact that the
the eighty-eighth is the fact that the
the eighty-ninth is the fact that the
the ninetieth is the fact that the
the ninety-first is the fact that the
the ninety-second is the fact that the
the ninety-third is the fact that the
the ninety-fourth is the fact that the
the ninety-fifth is the fact that the
the ninety-sixth is the fact that the
the ninety-seventh is the fact that the
the ninety-eighth is the fact that the
the ninety-ninth is the fact that the
the hundredth is the fact that the

O Herre! allt lif ser med undran på Dig,
Allt skapadt vill prisa Din allmakt.
Ack, må det då äfven få tillåtas mig
Blott ekot af pris, i min vanmakt.
Ej folkets historia blir från Dig skild
Du är den bestämmande Guden,
Att skåda Ditt verk, är att skåda Din bild.
Till Dig höjs lofsjungande ljuden.
∴ Ack, må det då äfven få tillåtas mig
Få säga hvad andra re'n sjungit om Dig ∴

De mänskliga andarnes tåg sväfvat fram
Från Grekers och Romares grifter.
Vi lyssnat beundrande på Juda Stam,
Och sist genom Kristi bedrifter
Fått dröjande ro, och en stadgande tro
På kärlekens makt öfver vålden.
Så Svenskar ock gradvis ha planlagt sitt bo:
Till *jämnlighet* artar sig *stånden*.

Från vikingalifvet i forntida sed,
Där våldet var makten och äran
En lag re'n *då* var, att ej värnlösa led
Från öfvermod, tryck och förfäran.
Hvad kunde väl vara, som sådan makt bar
På våldets och styrkans barbarer?
Guds herrliga väsen *då* liksom nu var
Den makt, som sjöng rättens fanfarer!

Af runorna läras Guds Allvisa Bud:
 Författningar utgå från folken!
 Religionen ej tål några härskareljud —
 Låt samvetets röst blifva tolken!
 Familjen är helig, så runan ock lär;
 Hvem *kan* eller *vill* då där döma?
 I Evighet *båda* det Heliga bär:
 Döm ej, där du hafver att glömma!

Familjen är grunden för alla kontrakt
 Med statskonst i samhällsidéer,
 Men då må familjen ock vara en makt
 På eget förvärfvade seder.
 Familjfadern icke får vara en dräng,
 (Likt folket vid våra fabriker!)
 Men herre i huset, om mild eller sträng,
 Ej fattig och ej håller riker.
 ∴ Ej fattig och ej håller riker, då kan
 Till husbondeväldet få komma var man. ∴

Och kungen, han öfver det hela har stått,
 Har stått som det enande bandet,
 Ja, därför han ock på sitt ansvar har fått
 Att sederna vårda i landet.
 Och blicka vi kring oss, så må I mig tro,
 Att ämbetsmän ha vi så höga,
 Som utgått ur torftiga fattigmans bo,
 Om det ej är *du* tyder föga.
 ∴ Ja, härskaremän må ej styra ett folk,
 Där erfarenheten skall hafva en tolk! ∴

Beundrat det stora, vi alltid ha gjort,
 Och böjt oss för mäktiga viljan.
 Med saktmod ha folken *allt* tagit emot

Från "Trosa allt ända till Siljan."

Det lumpna hos stormän vi sällan dock sett,
Fastmera allt ädelt och storsint,
Och därför de ringa helt gärna ha gett
Sitt bästa; och ej varit småsint.

Ja, så täljer sagan; men hellre jag tror,
Att gifmildhet ej varit lagen,
Fastmera jag fruktar, att själfsväldets klor
Af härskarehug var betagen.
Att storman ej varit för storman nå'n bror
Vi märka af emigrationen,
Storherrar ej enige var, och man för
Allt längre och längre mot polen.

∴ Så Island och Grönland har blifvit bebyggt.
Så modige män gjort, när hemland förtryckt. ∴

Hvad skall vi väl säga om adel och träl
och fria — som medeltid hade,
Jo, därom kan sägas, att trätor och gräl
Och bördshat med vemod sig lade
Så tryckande tung på all sanning och rätt.
O, måtte vi därför oss frukta,
Att ej samma sak, fast på okända sätt,
Emot all natur vill oss tukta.

∴ Se därför upp med vår *storindustri*,
O, män'ska, o, män'ska, om du vill var' fri. ∴

Om makten och härsklystnad spådom vi gör.
Om revolution kan vi drömma.

Hur veta då, hvarthän ett uppror oss för?
Hur skall vi då *väl* och *rätt* döma?
Hur kommer vår hatade krigsdepotims,

Hvar kufvas i stoftet det sanna,
Förvandlad till *ris* just vår liberalims,
Jo, i revolution, våldets panna!

Och skaldesång står i vårt sinne så högt,
Blott sångarn är erkänd af andra.
Men om icke detta, så går det rätt trögt,
Ty snillet man gärna vill klandra.
O, vetenskapsmän, o, haf tack för allt stort,
Som framdragits ur dolda grifter.
O, vetenskapsmän, o, haf tack, att I gjort,
Att alla förstå Edra skrifter.
∴ Men älsken *Ert* rike, och söken ej få
Bli målsmän för folket, som I ej förstå. ∴

O, tänkare store, haf tack för allt skönt
För själarnes lyftning och njutning
Som I genom tankedjup format och krönt,
För *konst* och *naturens* framskjutning.
Likt *flaggan* som svajar och smäller för vind,
En skönhet för öga och öra,
Som löfkronor svalla och sjunga å lind,
Så tankar i bild I kan föra
∴ Ej konst och natur kunnat ingå förbund,
Om ej tänkaren tänkt i välsignad stund!
Ej flaggan i sekler fått sjunga sin sång,
Om snillet ej funnit dess skönhet en gång. ∴

* *

Och bonden han plöjer förnöjsamt sin äng
Och bidar se'n lungt nederbörden.
Från tidiga morgon tills han går i säng
Till Gud han helt fromt ber om skörden.

Och fåglarnes kvitter och vindarnes sus,
 De smeka beständigt hans öra.
 Och humorn hos honom är ej något rus,
 Som lugnet ur jämnvikt kan föra.

(En röst:

Hvad står du och bonden här krusar så hal?
 Han är, liksom andra en "sluger",
 Så dummer och dryger och trilsken och fal,
 Tro mig — jag ej här står och ljuger.)

Och snickarn han står uti verkstan sin dag,
 Och brädernas doft honom manar
 Till sånger så friska som hyfvelens slag
 Mot brädan, som slutet ej anar.
 Och smeden han är ju en "man för sin hatt",
 Tap'tserarn han tyget draperar,
 Och salmakarn gläds, när sin syl han fått fatt,
 Och målarn med färger fraperar.
 ∴ Konstnärer i alla metaller också,
 Ock hattmakarn, urmakarn runa må få ∴

Skomakarn och skräddarn ju alltid de har,
 Liket svarfvarn sin plats här i landet.
 Och sotarn så frankt genom skorstenen drar,
 Blott köksan vet dra på smilbandet.
 En värdshusvärd hedras, när något han gjort
 För gästernas trefnad vid fästen.
 Ej gästgifvarskjutsen må tåga för fort,
 Och detta med rätta mot hästen.

Och handskmakarn, snörmakarn lefva ju än,
 Dock endast i gamla upplagan,
 Ty storindustrien med härskarekläm

Allt handtverk vill föra till sagan.
 Och bagarn i socker, och bagarn i mjöl
 Får öppna för fackinspektörer.
 (Och Ottenbyherrarne med sina föl
 Få bäfva för statsinstruktörer. Rätt åt dem).

* *

Ja ha! Som storindustrien vill föra allt handtverk till sagan, är de olika yrkenas karaktär lätt tecknad:

”Smeden smal och lång med en glödgad stång, naken ända ned till midjan.

Skomakaren sitter på sin stol och drar becktråden, eller efter senare tiders fusk, slår pligg i skorna; har för öfrigt kännetecknats som stor filosof, och den där kunde prestera de flästa brakare, ett fyrtiotal, si så där i raden, utom senare tiders skomakare som börjat bli ”mamsäller“, äfven de.

Skräddaren sitter på sitt bord och har i alla tider visat sig ganska högfärdig, förmodligen af sin förmåga att sätta snitt på kläderna, som i sin tur skapat ordspråket: ”Det är kläderna som gör mannen“.

Hattmakaren och urmakaren ha på senare tider låtit fabriken göra deras artiklar; ha för öfrigt gjort sig kända som originella och intelligentia.

Bagarn i mjöl synes envisas i att anse bagarn i socker som sin högre broder.

Alla ha de det gemensamt att de efter ungdomsårens hårda försakelser anse sig böra ha lugn på ålderdomen, och få sin lön däri att andra då arbeta för dem, så som de ha arbetat för andra.

Och barnet det skrattar och ler lika godt,
 Om duk är på bord eller inte.
 Blott mat i tillräckelig mängd det har fått,
 Och vårdarne äro godsinte.
 Och yngling och jungfru i dygder de le,
 Och önska sig nyttiga vara.
 Dock vilja de gärna i smyg kunna se
 Den storken med syskonen rara.

Betrakta vi runor och folkpoesin
 Så finnes så tydligt i båda
 Med alldeles säker och tydlig rutin
 Att dygd man hos jungfrun vill skåda.
 Och *namnet* af jungfru kan kvinnfolket få,
 (Man kan det för ofta ej säga.)
 Blott kvinnan så pliktfullt och dygdigt vill gå.
 O, låt oss med guld jungfrun väga.
 ∴ Igenom all folksång, vi ha, går en ton:
 Du är mig väl trogen, o jungfru, så kär?
 I jungfrubröst Gud äfven satt den fason:
 Att kvinnan är intet, om dygd hon ei bär! ∴

Ja, därför ock jungfrun en sång vill jag ge,
 Ja, oskuld och dygd vill jag måla!
 Hvar kan man en skönare anblick väl se,
 Än jungfrun, som blygsamt syns stråla.
 Och ungor och svärmor, ack, Gud vare tack
 För allt, hvad Du oss vill förära.
 När morsan har maten så god i sitt fack,
 Många barnen af farmor få lära.

Med minnen så sköna vårt lif rinner fram,
 Och skingra som solstrålar sorgen.
 Den ene den gläds åt sin fädernestam,
 Den andra har minnen från torgen.
 Ja, minnen som gosse, ja, minnen som tös,
 Med bilder från landet och staden.
 När man stod på torget med kvastar och frös,
 Med nässlor, med löf hela raden.

En enfaldig bondpojck, jag mins det så väl,
 När stadsresan första jag gjorde.
 Styggt hvisslande stadspojk ljöt moln i min själ.
 Vid handlandens disk jag mig smorde.
 Aptekaredoften och garfvarestank
 Var nyhet för bondpojkens näsa,
 Som utklädda narrar slog herrarne dank,
 Och skylt efter skylt fick man läsa.
 ∴ Aptekareleven med krage och krås,
 Och bagarepojken med tårta och sås. ∴

* * *

För prostfar vi krusa så mjuka i rygg.
 Ej länsman får veta vår tanke.
 Polisen vi frukta för att han är stygg,
 Och dömer som skurk hvar trashanke.
 För fröknar och grilljannar sandgångar gör's,
 Och ve, om en häst vågar smutsa
 Ell' om han sitt väder i sta'n släppa törs.
 Strax gårdskarln då ut skall och putsa.
 ∴ Om fattiges barn våga gråta ell' le,
 Då gårdsegarn kommer och ryter sitt ve. ∴

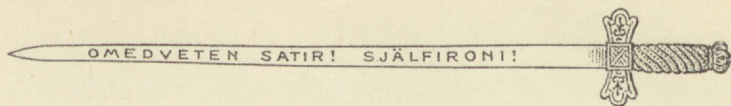
Till bonden, som kommer med matvaror in
 Till sta'n för att kräsmagar göda,
 Torgmånglare ryta så styfva i sinn,
 Och se med förakt bondens möda.
 Ja, stadsfolken alla de kunna minsann
 På landtmannens mödor fegt frossa.
 Men Gud nu dem funnit sin lycka ej kan
 Lugnt bära. Och vill nu dem krossa.

Så länge som solen oss värmer så ljus,
Allhärskaren ser till oss neder,
Skall folken på jorden dock ha sina hus
I välmakt, när Herren oss leder.
Betrakta historiens blad dock, o, vän,
Se löjet som rör sig omkring dig.
Och vet, att en Allsmäktig Gud lefver än.
Tag lärdom, förnuftet, o, hör mig.
∴ Vi talte om hus, då må här föras fram
Vi fått en ny herre — En husegarstam? ∴

Denna sida var egentligen afsedd för att be Strindberg
maka på så litä; men dä få la vara tä nästa gång.
För öfrigt finns dä la dubbeldörrar till Svenska Akade-
miesalen.

Säger S. att han ej *vill* komma in i akademien, bär
han på ett medvetet eller omedvetet missförstånd om sig själf.

Bøj Ditt lynne, S., och fordra ej, att dä ska göras
en guldstol enkom för att bära in Dig.

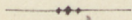
T A L
VID
VERDANDI-DISKUSSIONERNA
I UPSALA (1889—1899)

*I Upsala lever O—l och har sin varelse. I Upsala
lever äfven tidningar och hafva sina varelser.*

*Ju större tal O—l hållit, desto mindre hafva tidnin-
garnas referat öfver hans tal varit.*

*För att därför på ett sant om ock kort sätt — ja,
koncentreradt, för att, med afseende på det dyra trycket, ej
behöfva beskatta andra så kännbart — referera folkets ton vid
slutet af det 19:de seklet — O—l är ju känd för att föra
talan för det sanna folket, som ej annat än mellan fyra ögon
säga hvad de tänka — och för att tillmötesgå mångas ut-
talanden om önskvärdheten af påminnelser, har jag, ehuru
med motvilja, beslutit mig för denna publikation, som hufvud-
sakligen är motiverad af O—ls kraf på rättvisa samt till-
mötesgående och ingalunda ett begär att locka af andra det
pris, som är satt på publikationen.*

*Hvarför jag mer än andra handtverkare förts in på
detta område, förstår jag ej, och ber vördsamt om ursäkt där-
för — i dubbla bemärkelsen.*

I maj 1889 om yttrande- och tryckfrihet.

Sedan inledaren slutat, uppstod en pinsam paus hvar under ordföranden flere gånger vädjade till de närvarandes talträngdhet.

Lite hvar väntade, att de konservativa skulle bemöta den liberale inledaren. När så ej skedde, uppsteg doktor Nyström och uttalade på ett satiriskt sätt sin förvåning öfver att ingen ur det konservativa lägret *nu* ville eller kunde, ansikte mot ansikte med de liberale, uttala sig, när de annars bruka vara så påpassliga att bemöta de liberala påståendena. Men N. sade äfven, att de liberale hade arbetarnes sympatier för sina åsikter.

Detta N:s uppträdande uppkallade O—l, som sade: "När doktor Nyström säger sig hafva svenska arbetaren på sin sida, påstår jag, att detta är en medveten eller omedveten lögn. Svenska arbetaren vill ej gå till nattvarden vid sidan af N. Och lösa personer, leda vid nationellt arbete, som resa till Stockholm, kurtiseras af N. för att sedan i sin tur kurtisera honom, så att, då de återvända till hemorten, deras gamla kamrater riktigt skämmas för dem, ej kan räknas med bland svenska arbetare i dessa ords högsta betydelse.

Jag tackar stadens representativa män för det de ej infunnit sig här på mötet, men de borde förhindrat dess hållande om de älskat sina barn rätt".

Där stod då O—l som en levande bild af den tidens åsikter bland bönder och handtverkare, åsikter, som de i sitt hjärta hyste, men sällan, ja, aldrig offentligen uttalade.

Senare har O—l känt ett behof att meddela N., att O—l visserligen ej kan helt gilla de meningar N. sade, men att han högeligen beklagar, att det just skulle bli N. som ödet sålunda utsåg till syndabock för en välbehöflig nationell andlig risbastu, emedan N. är mera ett godt än dåligt exempel för dem som äro ställda att leda folkets öden, utan att de göra det! Det är nämligen sannolikt att ej N. är den innehållslösaste af de moderna liberalerna, om ock det endast var *fabriksarbetarens* sympatier, som N. kunde åberopa. Och att ställa dessa, som aldrig kunna skaffa sig egen näring, i samband med yttrande- och tryckfrihet kan ej betyda annat än ständigt stigande fordringar hos arbetarena på att utfä hela deras produktion, hvilket ovillkorligen för därhän, att enskildt kapital tages ifrån storindustrien, då den nödvändiga följden blir, att staten öfvertager storindustrien, som ej i ett drag kan nedläggas. Och som en sådan socialiststat komme att bli sämre än den sämsta stat, kan O—ls inlägg vid omskrifna diskussion ej hafva någon underlägsen rang.

Talet satte genast doktor Nyström i sådan harmonisk stämning, att han med en helt annan ton och med behagligaste gemyt förklarade "att han aldrig gick till nattvar-den, så att ingen behöfver göra sig några bekymmer om hvilka sidokamrater man där kan få". En gemytlighet, som sedan stämplade den hela 4 timmar långa diskussionen.

Själft utledsen vid åhörandet af långa anföranden är O—l nöjd med sitt korta anförande, likgiltig om han själf förstår eller inte förstår sina egna tankar, blott den procent af mänskligheten för hvilken han talade förstår, att med "lösa personer, leda vid nationellt arbete", menas, att personer,

utan det speciella snillet, öfvergifva ett för *svenska klimatet lämpadt jordbruk*, med slöjd, fiske och jakt som binäring, hvilken verksamhet våra förfäder värderat och uppfattat som af Gudi välsignadt. De öfriga 99 proc. af människor förstå ej djupsinniga tankar, om ock utläggningen blefve aldrig så uttömmande.

Att O—l gick på denna Verdandidiskussion, berodde på att den nästföregående var den sorgligt beryktade "sedlighetsdiskussionen" — hade O—l varit där äfven då, hade nog den harmoniska gemytligheten sannolikt infunnit sig, så att äfven denna diskussion icke fått någon sorglig beryktelse — hvarför O—l ville med eget sundt förnuft öfvertyga sig om Verdandidiskussionernas verkliga innebörd. Och när man då skiljer på enskilda Verdandister och allmänna Verdandidiskussioner, kommer man till den öfvertygelsen, att Verdandisterna äro ärligt välmenande oförståndelser. Och att O—l och andra ytterligheter komma dit och förvärra saken, förbättrar ej Verdandisternas oförstånd.

Den 21 april 1890 om: "I hvad mån är en utsträckning af den politiska rösträtten i vårt land önskvärd?"

Efter ett inledande föredrag af fil. lic. D. Bergström erhöll O—l ordet:

"Vare sig jag är oöfverskådligt stor eller försvinnande liten, gagnade jag mänskligheten bäst genom att tiga, *här, nu*. Men jag är människa! Jag har sett all den orättvisa, som ni tror er kunna undanrödja genom allmän rösträtt. Och jag har varit till dem, som ställts att häfda folkets rätt, med begäran att de också skulle göra det. De ha ej kunnat svara hvarken ja eller nej på min begäran. Hvad under då att jag i en nästan half förtviflan kommer hit, utan att veta hvad jag egentligen skall här att göra.

Jag vill likna allmän rösträtt vid en maskinist och det sociala tillståndet vid en maskin. Maskinen är i olag, och när maskinisten kommer, peka de som makten hafva på *en* kugg, men maskinisten finner hela maskinen felaktig. De som makten hafva, peka fortfarande på den där enda kuggen. De vilja ej höra talas om någon annan reparation än hvad som angår denne enda kugg. Vi vilja ej göra de uppoffringar som behöfvas för att få maskinen att gå så bra att vi sedan kunde förtjäna dubbelt.

Jag vill likna allmän rösträtt vid en operationsknif, en prima, blank och fin. En god doktor lägger den var-samt undan och önskar att den aldrig må behöfva begagnas. Endast i yttersta nödfall tager han fram den, och då frågar han ej någon, bryr sig ej om protest, han begagnar den helt enkelt. Och, sedan operationen är gjord lägger han den undan lika blank och fin som förr.

Den gode doktorn är den sällsynta statschefen som *kan* göra något för folket, och operationssknifven är den ofördärfvade delen af folket i nationen. Att den efter operationen lägges undan lika blank och fin som förr, betyder, att ingen skada skett och med operation förstås antingen i godo eller med våld genomförda reformer i sådant, som med afseende på tidsandan *kan* genomföras, och efter operationen må intet käbbel, där alla vilja hafva sin mening fram, förekomma.

Jag vill likna allmän rösträtt vid snillets kompetensbetyg. Snillet är allas gemensamma blomma, men millioner människor få ej lukta på dess sköna doft.

Vi sända det 7-åriga barnet med ifver till skolan för att vid dess 15:e år med lika stor ifver taga det därifrån utan att sedan gifva ynglingen och mannen hvarken rättighet eller skyldighet att bevista någon skola, allt under det andra "klasser" slita på skolbänkarne — utan att göra något annat — till sina 30—35 år för att endast blifva

riktigt tomt munviga! Eller som Saphir säger: "Talangerna studera i 30 år för att *sedan* kunna ingenting, men snillet studerar intet och kan *genast* så mycket som behöfves". Och så tro vi att på detta sätt genom boklig bildning kan skapas mogenhet för allmän rösträtt. Vi skicka *barn* till skolan för att läsa klassiker, filosofer — klassiker och moderna filosofer äro ju ej det samma — geografier, naturläror och allmän historia, för att af barnet skall blifva en duglig medborgare. Men hvad inträffar? Jo, så väl de, som fått sluta skolan vid 15 år för att sedan visserligen hafva läsförmåga och böcker men ingen möjlighet till skola, som ock de, som gå och plugga i skolan till sina 30—35 år, mista all aktning för så väl klassiker, filosofer, naturlära som historia. Se där till exempel en 30-åring, som aldrig förr sett en katekes, men då får se den. Han tittar i den och finner sig tilltalad af de vackra sanningar, som där stå tecknade. Då däremot den, som ifrån barndomen pluggat med katekesen utan att i ringaste mån beakta dess sanningar, vid 30 års ålder och vid ett oförmodadt återseende af katekesen ej. bevärdigar densamma någon uppmärksamhet, menandes: "den där känner jag tillräckligt till". Nej, skall boklig bildning hafva någon betydelse för mogenhet till allmän rösträtt, så må det ske sålunda: Alla barn skola lika och i samskolor lära sig läsa och skriva samt litet smått räkna. Ynglingen räkna, teckna och slöjda. Mannen läsa klassiker och filosofer. Allt med det praktiska lifvets skola som hufvudsak!" Så långt det långa talet¹.

¹ Skolorna må nu emellertid komma att te sig huru som helst, men, Milde Herre Gud, sänd oss endast sådana lärare, som du gifvit Kallelsens Kall! Och ej sådana, som synas passa bättre för militarismen, gödselhögen, ladugården och stallet — hade jag så nära sagt, men nu påminner jag mig att ladugård och stall behöfva vårdare med lika upphöjd ande som skolorna behöfva. Om jag visste, hvad begreppet *ärkebiskop* innebure, skulle jag vända mig till honom med det stora nummer jag nu håller på att utarbete angående skollärarnes många oseder. Såsom till exempel att låta barnet

Logiskt med detta tal påstår jag med bestämdhet, att ett sådant skolsystem, där man småsint tager den stora mängden af barn från skolan, medan man samtidigt låter de öfriga jämnåriga, fortsätta densamma, ej för till högsint mogenhet för rösträtt, utan till motsatsen, nämligen hat och lidelsefullt begär efter rösträtt. "Småsint" säger jag i den meningen att barnen ju sändas till skolan i den förutsättningen att de där skola inhämta boklig bildning som medel för borgerlig kompetens. Och under denna förutsättning blir det småsinnigt att taga en del därifrån och låta en annan del vara kvar i densamma.

Nu hör jag någon tänka: Den, som har råd därtill, låter sina barn fortsätta skolan.

Hvem är det, som har råd?

A., B., C. och D. arbeta åt F., som ej arbetar något, utan lefver på de förras arbete. Ja, de förra arbeta så produktivt åt F., att han ej ens själf behöfver vara räkningsförare öfver sina arbetares produktioner, utan han kan på deras produktions afkastning hålla en fogde öfver dem. Nå väl, F. har råd att sända sina barn till skolan, men arbetarne ha ej råd därtill!

Nu hör jag någon tänka: Därigenom komma dock några i åtnjutande af klassisk bildning, men om den jord, hvar på dessa 5 familjer lefva, fördelades lika mellan dem och hvar och en finge arbeta åt sig själf med tillhjälp af de arbetskrafter, som inom en naturlig familj kan förefinnas, innefattande tjänstebyte mellan ungdomen sålunda, att söner af två familjer bytte plats med hvarandra för lida för fel som ligga hos tidsandan eller föräldrarne; att få i sin trångbröstade hopkrumpenhet, att det eller det barnet ej förtjänar någon fråga, och sålunda låter barnet sitta halva terminer, utan att få någon fråga. Betänk hur demoraliserande, för ordningssinnet och aktningen för skolan förslappande, sådant, med mera dyligt, är. När såväl jag själf som andra tycka, att jag för ett för närstående språk, tackar jag Dig, Milde Herre Gud, för Du säger mig, att framtiden ej skall förbanna mig.

att inhämta mångsidighet i seder och arbetsmetoder, finge ingen af dessa familjer råd att sända sina barn till högskolan.

Hvem kan säga att detta absolut skulle inträffa, om samtidigt ett tryckande ämbetsmannavälde neutraliserades, om *alla* barn, i skolpalats på lämpliga platser och afstånd och gemensamhetsskolor i ordets sanna betydelse, fingo, efter medvetandet att hvarje dag hafva gjort något nyttigt, precis samma skolundervisning, då naturligtvis de olika speciella snillenas knoppning lättast upptäcktes och komme till full blom, spridande sina välsignande verkningar inom alla områden? Då kunde allmogemannen fortare, än vi ana, vara, med sundaste förnuft utrustad, lämplig och kunnig att förvalta hvilket ämbete som helst. Då fingo människorna ej tid att bry sin hjärna med hur allmänna rösträttskrafvet skulle lösas, när hvar och en i tur och ordning fick taga på sig dräkten och hjälmprydda hatten och med ämbetsmannasvärdet vid sidan sjunga:

“O, vetenskapsmän, o, ha'n tack för allt stort,
Som framdragits ur dolda grifter.

O, vetenskapsmän, o, ha'n tack för I. gjort
Att alla förstå edra skrifter.

Men älsken ert rike och söken ej få
Bli målsmän för folket, som I ej förstå!”

Därigenom fingo vi också säkerligen bort allt missförstånd mellan folket och dess ledare och bort den misstro, som nu råder mellan folket och deras tjänare — ämbetsmännen.

Seden att arbetsfolket till handhafvande af deras allmänna gemensamma angelägenheter måste hafva personer, som ej tillhör deras egna led och lefnadssätt — som ju den akademiske borgaren är — för min tanke till bilden

om de lapska renhjordarne, som vaktas af hundar, d. v. s. af varelser som ej tillhör renklassen, jämförd med de vilda renhjordarne som ledas af de klokaste varelserna ur deras egen stam. De förra, som i lugna stunder hållas af sina vaktare sammanpackade på ett för renhjorden besvärande sätt, bryta vid fara, som vanligen är för sent upptäckt, sönder vaktarekedjan och blifva i villervallan skingrade och ett rof för vargen — alldeles som våra arbetare varit ett rof för tvångskattätande ämbetsmän, och nu synas blifva ett rof för socialisterna, som redan visat sig ha förmåga att suga sina offer lika obarmhärtigt som vargarne suga *sina* offer. — Då däremot de vilda renhjordarne obekymrade skaffa sig sin näring och vid minsta fara, i tid upptäckt af de äldsta och erfarnaste bland dem, veta att skydda sig, så att vargen har ganska svårt att träffa något offer bland dem.

Ett annat slående bevis på den förslappelse i logik och karaktär som ett ifrån folket afsöndradt ämbetsmannasystem alstrar, är t. ex. den ställning folket intar till den offentliga polisbevakningen i våra städer: Personer komma i slagsmål, folket samlar sig i stora hopar omkring de stridande, men ingen gör något för friden utan endast ropa: "Hvar är polisen?" När polisen kommer, göra de stridande gemensam sak för att neutralisera, ja, anfälla polisen, och äfven då står folkhopen overksam utan att hjälpa polisen, som de ju önskat skulle komma för att reda situationen. Hvad är det för karaktär att vänta, tills det nu, för deras stånd främmande skulle komma? Hvarför grepo de ej själfva, som hederliga svenske män in för att göra frid? Det beror ej endast på bristande hederskänsla och logik, utan äfven på ett felaktigt ämbetsmannareglemente, så tillkrångladt att vanliga människor knappast veta när man utan ansvar kan ingripa. Därför hade det varit bättre, om en

stor mängd af de anseddaste i den samlade folkhopen hade haft ämbetsmannens fullmaktsorder i sin ficka, svärdet vid sin sida och hjälmprydda hatten — en styrmans symbol — och därigenom, vid risk af ansvar för uraktlåten plikt, lugnat de stridande eller tagit dem i förvar.

Genom en af samhället sålunda lämnad ämbetsmannafullmakt åt alla godkända människor ur alla åldrar, väckte man hederskänslans gudaton i hvarje bröst, och de ilske riskerade att träffa en med ämbetsmannaskydd försedd ordningsman i hvarje person. Och alla poliskonstaplar, som då ej finge något annat att göra, kunde då reformatoriskt göra becksömskor med näfverbottnar, hvilka präktiga skodon äro lika billiga och hälsosamma för fötterna som en sund allmän ordning är hälsosam och billig för samhället. Och intet tvifvel förefinnes att icke våra ordentligaste bönder och handverkare kunna afgöra ekonomiska tvistemål lika rättsskönt som vare sig en 60- eller 30-årig juris licentiat. Det ligger lifselexir uti att *vanliga människor* kunna hoppas blifva något i samhället — annat än arbetsmaskiner. Och om t. ex. ett brott blir begånget i en landtlig by, hvad vore då naturligare än att byns egna män, på bar gärning toge hand om förhöret och förvaringen af brottslingen, i stället för att, som nu sker, sätta Brunte för schäsen och fara flera mil till närmaste stad för att uppsöka länsman och domare, som måhända träffas vid vilda orgier under spritens inverkan; byamännen må väl bättre än desse veta, hvar det rättsliga ligger angående brottslingens behandling.

Om sålunda ingen komme och uppsökte länsman och domare, som ligga i städerna och flotta sig på allmogens bekostnad, skulle det snart blifva trist äfven för dem, så äfven *de fingo* ta till reträtt att göra becksömskor med näfverbottnar.

"Då städer försvinna!
 I stället man bygger på landet:
 Palats i hvar by med skolor uti
 För mognade män att lära!
 Allt moget då lärare blifver.
 Då farmor och mormor kan se
 Hur barnen kan läsa sitt a b c d.
 Och gråhårmän veta
 Hur ungar skall i grekiska lexikan leta!
 Grilljannar förstå
 Hur dansen skall gå.
 Och Vetenskapsakademin
 När O—I skall väljas in."

Den 15 november 1890, om "Normalarbetsdagsfrågan".

Efter Wicksells inledande föredrag erhöles ordet af O—I:

"Jag satt där hemma, så säker på min sak, och satte upp på papper de inlägg jag tänkte göra angående edert förehafvande. Men när jag fick höra inledarens valda ord och se hans fina later, blef jag villrådig och trodde att han stod närmare Gud än hvad jag gjorde. Men så antecknade jag: Falska satser, och sedan: *Grufligt* falska satser.

Hvad? Bli felen mildrade när de äro gömda i fina ord och later?

Jag vill likna edert förehafvande vid ett barns, som med en slö knif tror sig kunna göra en häst. Hvad skall jag säga? Var det dåliga föräldrar = samhällsledare, myndighet, som ej gäfvö barnet en hvass knif — verktyger och undervisning? Eller var det goda, som voro rädda för att barnet skulle göra sig illa — om rationell uppmuntran lämnades det?

Man skall hafva ideal för sitt förehafvande. Har ni idealet eller söker ni det?

Kan man *söka* ett ideal: skall icke idealet vara gifvet ifrån Herren? Se här idealet för ett godt näringslif: Hos en god husbonde och skicklig mästare är det arbetet som bestämmer arbetstiden. Och ve den obehörige som lägger sig i dessa angelägenheter, ty arbetaren hos en sådan husbonde tror och vet, att han vid mogenhet kan komma till den värdighet, som hans husbonde har, vet att han får sann bildning i sitt bröst, böcker i sitt bibliotek, därför sätter en sådan arbetare af egna egoistiska skäl sig upp emot all främmande inblandelse i hans förhållande till sin husbonde och arbetstiden. Skall ni reformera näringslivet — hvilket ni ju afser med närvarande diskussionen — måste ni söka närma er idealet, det ideal som alla nationer söka för sitt näringslif, och ej de socialistiska lärorna som vi ju nästan allmänt inse äro de minst hållbara bland alla statsläror. Ohållbara därför, att af det sunda näringslivet, hvilket är det sanna lifselexiret, där genom reglementen och regleringar slutligen ej kvarstår annat än den allt uppslukande egoismen, där *du* är intet och *jag* är allt. En arbetares tro på, och visshet om, att han *kan* komma till den värdighet som hans husbonde har, är den trollformel som gör, att en sådan arbetare själf ej tål någon främmande inblandning i hans förhållande till sin husbonde. Under allt detta har han för sitt arbete endast sitt naturliga underhåll, som skall vara precis lika med det som husbonden består sig själf, vid hans bord och vid sidan af honom. Men när den ordentlige ynglingen kommit till mogen ålder, förvärfvat sig goda betyg och fått trohetslöfte från en ordentlig jungfru, då har *mannen* rätt att i samhället fordra en plats som verklig husbonde och mästare. Och den näring, som säkrast kan frigöra sig från all sjuklig konkurrens, är det af Gud välsignade jordbruket. Se där det allt ifrån kulturéns början funna idealet för ett sundt näringslif. Men

i ett onaturligt näringslif, där konkurrensen uppdrifvits till storindustri, där arbetaren utan förhoppning om att kunna nå husbondevärdigheten ser sig i hela sin lefnad komma att uppbära det småaktiga beroendets roll, där arbetaren ej har en aning om hur hans husbonde ser ut emedan hans hela omgifning består af "högre eller lägre" drängar, där arbetaren ej har något husbondeexempel hvarken från arbetslaget eller samhällsledarne. Där är arbetarens tanke på normalarbetsdag helt naturlig. Naturligt är ock, att sedan man fått 8 timmars arbetsdag, snart därefter begära 7 timmars arbetsdag, så länge det finns personer som arbeta endast 6 timmar. Sex timmars arbetsdag, så länge det finns personer som arbeta endast 5, och så vidare, ända till dess vämjelsen och lifsledan blir så stor att lifselexiret kan räddas endast genom revolution.

Men lefver man lika bra af de konserver i glas eller bleck, som finnas att köpa i våra handelsbodas och som ha storindustriens hufvudvillkor, som våra fäder ha lefvat af potatis, bröd och sofvel, som det svenska jordbruket lämnar. Ja, då vill jag se den, som kan ordna storindustrien så, att den ej åter upp sig själf och lämnar revolution som afföringsmedel.

När folken kommit till klarhet i de brytningar, som nu pågå och svenska män skola se sig om efter exempel, då är den man som vid ett glas punsch sitter hemma med sin vänkrets ett bättre exempel än jag, som okallad står här och orerar."

Det var egentligen ej något elakt betyg O—l gaf, när han liknade mötesinbjudarne vid barn som trodde sig kunna göra mera, än hvad till och med erfarne män anse sig kunna. Och ej kan man klandra ärligt sträfvande ynglingar, som fått en liten inblick i de närvarande sociala oegentligheterna, att de inbjuda till diskussion i "dagens viktiga frågor".

Det hade ju kunnat hända att någon, uppmuntrad af den frimodighet som utmärkt Verdandidiskussionerna, kommit med något heroiskt inlägg.

Och att O—1, som i dessa tider, började sitt anförande med en undran hvem som stod närmast Gud, han eller Wicksell, samt liknade mötet vid ett barn, som med en slö knif trodde sig kunna göra en häst, ej blef så öfverraskad af att detta framkallade slyngelffinet, kunna vi godt förstå. Lyckligtvis för O—1 lämnade flinet plats för en harmonisk gemytlighet som sedan bibehöll sig under hela den 4 timmar långa diskussionen.

Den 31 oktober 1891 om "Statskyrkans och prästernas förhållande till vårt lands kultur".

Efter kand. Sernanders inledande föredrag erhöles ordet af O—1:

"Jag öfver fakulteterna de fyra
Ju förr ren strängat har min lyra
Och sjungit så min enkla sång,
Satir så dråplig, dock ej lång.
Och när jag till teologien kom,
Jag tyckte nästan likasom:
Där låg det skämda äpplet lömskt förborgadt.

Då tänkte jag att lämna rum
För huset, byggt på kristen grund.
Ett hus, där mänskan efter dagens kif.
Får frossa ut i andligt lif.
Ett hus, där sådant bannlyst är,
Som falska läror föda plär.
Ett hus där socialims och anarkims

Omöjligen sin hand kan lyfta.
 Och kom jag till den sanning fram,
 Att ord förutan handling är en skam.
 Att satsen nu utsliten är:
 'Gör icke som jag gör, men som jag lär'.

Och namnet, vill ni detta se?
 Jo religionshandhafvande.
 Men hur kan såd'na djärfva tankar jag nu få?
 Jo, i historien lär stå
 Att män, som svettas dagen fram,
 Kan föra mången latmask uppå skam
 I tankars storhet, skönhet och behag,
 I klart begrepp om rätt och lag,
 Och att 'förläst magister' äro män
 Som universiteten skapar (föder) än.

Tro därför ej jag något illa sagt.
 Förklenelse ej på högskola lagt.
 Ty vet, om universiteten icke voro monopol,
 Så skulle mången landtlig tanke stråla som en sol.
 Ja, mången blomma, som *nu* kväfs i smuts,
 Då, skulle dofta, sprida ljus och lust.
 Jag menar att om sed och anda det tilläte,
 Så skull' vi redan nu i denna dagen
 Framtrolla män, som kunde läsa lagen,
 Så folket uti stora hopar stod och gräte.
 Hur mycket bättre skulle det då blifva, ja,
 Om folket finge uti borgarskolor klifva, ja.
 Och så vid mogen ålder blicka in
 I universitetens ljufva sinn¹.

¹ Här uppmanades O—l att hålla sig till saken, hvarpå O—l svarade:

"Förvisso jag det gör.

Må ni blott vänta till ni se hvart jag er för."

Se skatterna, som i högskolan gömmes,
Och vara med där rätten dömes.

Af detta sagda kunna ni förstå,
Att utan stor reform i fakulteterna de fyra
En akademisk borgare ej kan gå
Och ge sin dom i ditt ell' datt,
Folkrörelse af något slag ej styra,
Ej se huru med präster och kultur kan vara fatt.
Vår dom ej sträng dock vara får,
Betänk de mellan bark och trädet står.
Om de gör intet klandras de därför,
Och gör de något vinnes ej gehör.

En vanlig människa dock tycka kan:
Kultur, som jämnlighets och frihetsfanan fann,
Ej längre bära bör på sådant ok,
Hvars innebörd i sekler visat rakt på tok.
Väl är det sannt att kristendomen
Visst under tiden framåt gått,
Men detta har ju skett med brottning,
Man tagit där man borde fått.

Så ock jag har uti mitt sinn
Satir mot fabrikör'n,
Som uppå stadens gator går så dryg och stinn.
Betänk då jordens odlare,
Som tunn och mager är,
Och dragas får med mödor
Tills det i grafven bär.

(Men för att rättvis vara nu,
Vi måste dock betänka ju;
Handtverksogesällen jämt får föra

Enformigt lif i mörka rum;
 Då jordens odlare får göra
 Omvexlingar i skön natur'n).

Hvad mig beträffar har jag kämpat mången dust,
 Men nu min nerv är mättad, matt min lust.
 Matt till härnäst. O, fröjdas nu polis och präst.
 Låt andra gripa in som bättre reda har.
 Vår sympati de ha, hur än dem far.

Drag in din skuldra kvinna där,
 Ty jag ej orden skräda plär,
 Och frågan kan nu komma fram
 Om sillen uti lake sam.
 När du gick hemifrån så äj,
 Din man på krogen tröstar säj!

Blif ej förskräckt, ty jag på annat ställe har
 En sång för jungfru skön och klar.
 Och jungfrunamnet det kan hvarje kvinna bära,
 Som sina plikter gör och mannen håller uti ära.“

Stor och långvarig munterhet rådde i salen, medan O—l närmade sig ordförandebordet och uppvecklade det papper, hvarpå verserna voro skrifna. En del bland de församlade uppmanade O—l att beträda talarestolen, en annan sökte genom att draga honom i rocken, hålla honom tillbaka. O—l följde sin egen smak att stanna framför fronten, där ordföranden satt. Som munterheten ej var uttömd när O—l var färdig, stod han lugnt och bredbent, väntandes därpå. När det äntligen blef tyst, började O—l med öfvertygelsens hela tvärsäkerhet att läsa upp sina verser. Hvarje mening han sade blef afbruten med lång-

varig munterhet, O—l dröjde med fortsättningen tills munterheten var uttömd. De få gånger O—l tittade upp från papperet såg han personer sitta fyrkantiga af skratt. (O, om jag hade fått varit åhörare och åskådare af en sådan stund!)

Om ordföranden själf kände någon lust att genom klubbfall uppmana O—l att "hålla sig till saken" kan ej afgöras, men medan munterheten var ihållande sjafvade en stor tjock person med ett mycket ungdomligt ansikte (starke) sig fram till ordföranden och hviskade till honom, hvarpå klubban och uppmaningen föllo. Det svar, som O—l då lämnade: "Jag detta gör, om ni blott vänta till ni se hvart jag er för" framkallade om möjligt ännu större munterhet. Ju längre O—l kom i sitt anförande, ju mer mattades dock munterheten, så att han slutligen var ensam tongifvande i salen.

Sedan voro verserna, som O—l uppläste, ute till låns i månader. Det var dussintals personer som gingo och väntade till deras tur kom att få låna dem.

Den 12 mars 1899 om "Militarism och kultur".

Efter hr Brantings inledande föredrag erhöles ordet af O—l:

"Jag har komponerat en liten O—l-ianare, men som den går i ungefär samma anda som inledarens anförande, så vida jag förstått hans mening med malisen rätt, anser jag ej behöfligt att läsa upp den. Skarpskytteiden är den enda bas hvarpå vi kunna tänka oss en möjlighet att reformera militarismen. Att skarpskytterörelsen, som förr var så liflig, nu går så matt, beror bland annat därpå, att tvångsskattätare i en sådan mängd, som skedde, ställdes som

rörelsens ledare. Ifrån borgaregardet och skarpskytterörelsens början ha vi så många exempel på hur en sådan frivillig försvarsrörelse med utsikt till framgång bör ordnas att jag nu här ej behöfver orda något därom. Men emedan de, som kunde skaffa sig den vackraste uniformen, säkrast blefvo valda som ledare, se vi emellertid en orsak till rörelsens förfall, emedan andra lika goda, ja kanske bättre, förmågor, som ej hade råd eller lust att skaffa sig en dräkt, som endast undantagsvis kunde användas, blefvo tillbakasatta, hvarigenom deras intresse mattades så att de, emedan saken var frivillig, mer och mer uteblefvo från öfningarna. Detta för mig på tanken att en dräktreform är ett hufvudvillkor för militarismens reformerande.

Genom införandet af en smakfull nationaldräkt, lika för alla, vore ju uniformen genast klar och därmed militärledet lätt och harmoniskt uppställt. Och emedan fäfängan i klädedräkt är ett riktigt rackartyg, vore det för reformer i allehanda sociala frågor af vikt att införa en nationaldräkt“.

En talare, som kände sig stött öfver inledarens tal om den heliga andans uppror samt framhöll kristendomen som den egentliga reformatorn för militarismen, uppkallade O—l, som sade:

“Låt oss nu betrakta de senaste händelserna i Norrland“ — därmed åsyftades den stora strejk, som där pågick — “Ha vi icke en mäktig biskop i Norrland, en Kristi ståthållare? Har han visat sig som en kristen i denna sak?

Så länge en genom strejken afskedad arbetare får annan plats, annat arbete att tillgå, kunna vi ej öfverskåda hela vådan. Men om det går därhän att en sådan arbetare blir utesluten öfver allt! Hvad sedan? Har sådan arbetare därtill små oskyldiga barn och ett länsadt matbord! Hvad sedan? Då har Sybillans tredje besök träffat oss“.

Stor och långvarig munterhet rådde i salen, när O—l, som satt på främsta bänken, steg upp och vände sig mot publiken. Det hände sig då att där befann sig en flicka som skrattade så hon ej märkte, att alla de andra redan slutat att skratta — eller hvad det skall kallas för det där underbara ljudet af 5—600 personers gemensamma hjärtats hjärtliga ljudvågor — O—l stod då lugnt och väntade icke allenast, till den allmänna munterheten upphörde, utan äfven till dess att denna 20-åriga flicka märkte att hon var den enda som skrattade. Då sade O—l: "Hon borde stannat hemma". Därmed afsåg O—l: hemma vid sillaken och spiseln.

Hvad skola vi föreskrifva för bot mot missförhållandena i vårt näringslif? Agitatorerna säga flera riktigheter än oriktigheter. Äro således mera ett godt än ett dåligt exempel för dem, som i samhälle och stat äro ställda att leda folket, utan att göra detta.

Att föreskrifva, det ingen får som arbetsgifvare eller för egen räkning utöfva en näringsverksamhet, det vill säga yrke, utan att först hafva lärt yrket, ser ju helt naturligt ut, men hvad har den mindre näringsidkaren för välsignelse däraf, när storindustrien underlägger sig de mindre näringsidkarnes arbetsfält?

Att föreskrifva det storindustriell verksamhet, som förutsätter större kapital än hvad den enskilde i regel kan skaffa sig — här ingår således ej fackmannakunskap, hvilket dock är det egentliga kapitalet, som hufvudbeståndsdelen i definitionen på kapital, — skall utöfvas endast af den, som förvärfvat sig betyg på respektiv fackkunskap, är ju det samma som att nedlägga all storindustri; ty ej kunna vi tänka oss någon lycka om t. ex. 50 utlärdade personer i samma yrke gemensamt ägde en verkstad där de alla

håde lika mycket att säga. Jag menar: Om t. ex. en snickaremästare ej är nöjd med den verksamhet, han med sina mästarehänder samt en lärling och en gesäll kan utöfva, utan af någon sorts storhetsvansinne sträfvar efter mer omfattande verksamhet och hans ringa kapital för detta ändamål bjuder honom att inbjuda andra kapitalister att blifva delaktiga i hans verksamhet, är hufvudvillkoret för att dessa inbudne skola kunna mottaga inbjudningen vore att de hade fackmannakunskap i snickareyrket samt rätt och skyldighet för alla att ha precis lika mycket att säga i hvarje detalj och för hvar dag. Däråf kan ingen vänta någon lycka.

Detta innefattar äfven att vid sådana näringsgrenar, hvari ingår detaljhandel, såsom bageri, kopparslageri o. v. v., ingen annan får expediera allmänheten än sådana som antingen äro i läran eller äro utlärdade. Däri skulle dock ligga lycka. Ty jag försäkrar att allt det trassel som i våra dagar uppstått, beror ganska mycket därpå att för expedieringen ställts personer — t. ex. flickor helt opraktiska — utan någon kunskap i yrket och som anse det för en skam att lära det.

Jag ser således ingen annan bot mot eländet än att *adla* jordbruket och göra jorden tillgänglig för hvarje ordentlig husfader. Ty, säga hvad man vill, är dock adelskapet något som alla eftersträfva, och om jordbruket finge sådant anseende, strömmade alla dit, och storindustrien komme att hålla sig inom det naturligas gränser, d. v. s. vara till endast för sådana tillverkningar som ej kunna åstadkommas annorledes än på storindustriell väg. Och fingo vi i värsta fall bemanna dessa storindustrier med utkommen-deringar efter värnpliktens mönster, den senare tidens värnpliktsmönster där alla utan afseende på stånd äro skyldiga att tjänstgöra.

TONER

TONER

“Vandringspokalen”.

Tillägnad Bröderna inom Upsala Skyttegille den 19 April 1896.

Om vi tillbaka blicka
på vördade fäders sed,
De oss en hälsning skicka
hur de stodo i fosterländskt led;
hur de manligt sin plikt fullgjorde
och sedan sin mage de smorde.

Om vi på hoppets vingar
i framtiden blicka in.
Vi trofast tanken svingar
och önskar oss fäderns ädla sinn:
Hur vi männer vår plikt skall göra.
Och sedan vi *bägar*en föra.

Om du är gammal ell' ung
med öfningens medel må
du *bägar*'n vinna och sjung
när priset du tagit, hell, *hell*, då
från kamrater du har att vänta.
Det blir för din möda skön ränta.

Följ sedan stadigt målet!
Blif pliktens och ärans man,
Lär andra sköta stålet.
Lär vördnad för en fosterländsk stam.
Då ditt pris blir ej endast af guld.
Ditt namn blir präntadt af runan huld.

“Till de vakne”¹.

Är det intelligens,
Som de tro sig ha,
När på poesiens
De försöka att ta
Denne Ol, ack den Ol fram ur grafven?

Nej! så platta de ä',
När de tro sig förmå
Så att framlocka mä'
Och ej kunna förstå,
Att det fattas, ack! fattas trollstafven!

Evigt ung! Sa' de så?
Att den O—l är!
Ack! *då* lyckas de få
honom fram sisådär,
Evigt ung, evigt ung! *Det* förklarar!

När de likväl mig väckt
Utur snöhöljdan hög,
Och jag står här så käckt,
Se'n de Likgaldrar ljög.
Hvem är *då*, hvem är *då* mig försvarar?

¹ Vid O—ls uppträdande på ett spex, där det lektes “Odins besök hos Valan”, svarade O—l med denna dikt på Odins likgaldrar. Simuppvisningen (å nästa sida) blef de siareord, på hvilka Odin väntade.

Simuppvisningen.

Kling klingelikang,
Jag vill ta mig en tjang:
En flicka som står där på badhustak!
Som man kan skåda båd fram och bak!

Hå, hå håjamän!
Knäpp spydigt min sträng:
Ej vill jag ha'
En flicka, som alla med ögon kan ta'
Väl har hon en slöja på,
Men kontur af hvart strå
Genom vattendränkt slöja man ser!
Som humbug såd'na seder sig ter!

Men från orgel så skön,
Vill jag sjunga en bön:
Låt jungfrun sig öfva i sporten,
Men låt öfningen blifva af sedliga sorten
Ibland med kläder på
För att öfvad kunna mot sjönöd stå.
I regel hon plaskar dock hurtigt om
I dräkt likt den hon till världen kom.
Blott jungfrur bland jungfrur bada då; då' ä skick!
Och ingen nyfiken dit kastar sin blick!

Men ungfår och ungmor till badhuset gå:
Häj, kläderna af och på hufvudet stå
I böljan som skyl' den lekamen.
Se'n, när de på badet sig torka, och mor
I kyskhet sin rygg emot ungfår vände,
I hurtiga humorn hans hand då för
Med en smällande klang — emot hennes ände.
Hon vände sig om. Ack omen:
Hon häpen sig glömde,
Men, blygt vid hans bröst hon sig gömde.

Lyd nu mina råd, och vi skola få se,
Att Gudliga sederna snart sig te
Bland flickor, så också blad kärnge.
De *då* ej mera i kikaren gluttar,
När nakne gossen i böljan skuttar!

ANNO 1898.

Höj hjältars lof.

Komponerad i anledning af poliskommissariens i Upsala energiska och lyckade bemödanden att få fast Jansson, som åstadkom järnvägsolyckan vid Tierp.

Nu krigets våld ej mera finns,
Där hjältar ärofullt med lager krönas.
Ej mer med knutna näfvar vinns
En möjlighet att kungligt, högt belönas.
Dock hjältar ha vi, visa, manligt höga,
För hvilka farorna betyda föga.

Se där en skurk; fast lättjan är
Den orsak hvaraf han i armod höjes,
Dock hat mot plikt och dygd han bär.
Hans spår med misstro utaf staten följes:
Den late ej uppå sin last kan skåda,
Och ingen kan till dygder honom båda!

Ej kan han odlas af allt godt,
Som stat och enskilde mot honom öfva.
Fast del af lärdomsljus han fått
Kan han ej lastbarhetens maning söfva:
Så snart en gynnsam stund han tror sig finna
Till brottslighet hans sinn ses rinna.

Se, denna nya form af strid.
 Är nu ett fält, där rättens hjältar finna
 Ett mål att hägna ärans frid,
 Att reda trådarne som bofvar spinna.
 Fast skurkars nästen äro slugt befästa.
 En hjälte ifrig är där kunna gästa.

Ej sådan gästning småsak är
 För den som modigt tänker brott uppdaga:
 Med lömskhet blott den vapen bär,
 Som skydd i dolda nästen måste taga.
 Den hjälte som vill dolda skurken möta,
 Kan säkrast emot *lömska* anfall stöta.

Så hjärtevarmt dock hjälten kan
 Uppå den fallne se, när ångern talar.
 Men ve, en usling om nu han
 Med lögn och list en dyrbar tid framhalar.
 Med all den makt som staten hjälten gifver
 Han skoningslöst den brottslige framdrifver.

Håll därför lagerkransen högt
 Ty hjältar föda äfven våra tider.
 Ställ fram i ära den som sökt,
 Att skydda oss från skefva rallbus-strider.
 Hjälp den som tankeklart vill villan mota.
 Hjälp den ej faran skyr att brott utrota.

Om orsaken till skurkars led?
 Det mången är som vettigt ville fråga!
 Det hör ej hit hvad frö ell' sed,
 Det är som gör att folk i brott *kan* tåga!
 Här kvädes blot i fält för hjältars banor.
 Här kvädes blot i fält för ärans fanor.

ANNO 1893.

Folk-Riksdagen.

När namnet folkriksdag förklingat har,
I andens riken kungar två blef kvar.
Den ene önskar som konservativ få blifva
Den andre älskar sig som liberal få skrifva.
Den ene älskar att sitt O—l se.
Den andre tecknar sig med David B.(ergström)

Och O—l så en dag till David går:
Skall vi förena oss; jag lycka spår,
Utaf en så'n förening utaf stora andar.
Vid mötet de gemensamt sina tankar blandar.
Men innan de sin tro tillsamman slog,
På värdshus de en tår på tanden tog.

Men, som de suttu där och smuttade,
Så hände sig de landsens kung fick se,
Likt andra trogna barn de sprungo ut att skåda.
Och högt de lyftade sin hatt för kungen, båda.
Och från den stunden funno de så väl,
Att deras ande — var en vanlig själ!

I korus nu de båda männen fann,
Att *mänsklig* åsikt ej *kan* vara sann,
Så vidt det angår folkets dygd och väl bevara!
Konservativ ell' liberal, de kan ej svara,
Hur det kan komma sig att folk förgår,
När de ej väl hos Gud ell' konung står.

Omkring 1893.

Sångarens plikt.

Har du fått sångens ljufva gäfva?
Näväl, så sjung till egen och till andras fröjd.
Har du fått plats långt ner vid klara källan?
Näväl, så drick, men dela äfven med åt andra.
Du ser hur Skapar'n under tiders lopp
Ställt män vid källans djup — parnassens topp.
Att stänka klara droppar, evigt sköna
Bland jordens folk; som därför vill belöna:
Med ädelt sinne följa pliktens bud.
Med tacksamt sinne tro på Skaparen, vår Gud.

Har du fått sångens ljufva gäfva?
Så sjung med god förtröstan och med glädtigt mod.
Tag kraft ur gångna skalders hjältesagor!
Ställ dig i samma led som desse djärfve stodo!
Och strid för barnet ifrån torpets dörr:
Det skall ej lida orätt mer, som förr!
Snart stundar tider då hvar man får bära:
Den lön som födes utaf praktisk lära!
Snart falska ämbetsmän ej mer skall gå
Med härskarok, och bitterhet i hjärtan så!

Har du fått sångens ljufva gäfva?
Sjung bort en slafviskhets, i veklig lefnad klädd.
Märk än finns hedersmän i Sveriges bygder
Som blygs se konsten utaf fåla luder buren!

Sjung fram vår gamla dygd, där jungfru går
 I brudstol fram med heder i sitt hår
 Med löjets udd sjung bort de falska seder:
 De njutbegär som endast fall bereder.
 Låt nordiskt lynne pryda än vår mark.
 Så Svenska folkets ära, för dess barm käns stark.

Har du fått sångens ljufva gåfva?
 Sjung bort den suck som pressar bondens tryckta bröst
 Han skulle glädjas ju, då han just hafver:
 Arrende på sin jord, af Gud och Fader kära.
 Sjung vemod bort från tjänstejungfruns barm
 På plikter rik, men uppå nöjen arm.
 Belys hur torpets man får plikta, bara
 En sup han tar — som är en sedens vara!
 Men rike man får spyer stänka ut
 Vid Bachi dörr, och ingen vågar säga hut!

Har du fått sångens ljufva gåfva?
 Så sjung om lönen, som den ädle sångarn får:
 Hans hjältesagor eggjar allas tankar!
 Från led till led, från folk till folk hans sänger ila!
 Hans segrar genom evigheten går!
 Hans namn från hvarje bröst en krona får!
 Ju mera taggar han af samtid finner
 Dess större strålar från hans krona brinner.
 Dock är det stora stort ej blott därför
 Att det af samtid icke fattas som sig bör.

Så diktar man när man är mätt!
 Men tryckt af nöd man tiger
 Och hänger harpan uppå trät.

ANNO 1901.

Folkbildningsmötet.

Komponerades i anledning af att i Upsala,- Lund,- Kristiania och Köpenhamn
studerande inbjudits till ett folkbildningsmöte i Upsala, som ägde rum
9—11 Maj 1901.

Till möte våran moder Svea bjuder!
Så har hon gjort förut, så gör hon än!
Nu öfver fosterlandet kära ljuder
En bjudning: Kom till lärdomshärden hän!
Som Luther förr oss med katekesen lärde,
Nu Verdandi oss visar folkets värde
Och höjer vett och kärlekens standarer.

En Gudaande i äoner sväfvat,
Som stundom tolkats si stundom och så:
Förr folk för kriget brummande ha bäfvat.
Nu genom muser hoppas de att hyfsning få!
Se'n tänkare ha dryftats uti byarum,
Folk uti rikssal tolka andar's museum! (Licentia poetika).
Då tona andehöga, skön' fanfarer.

Så satt jag diktandes.
Då kom det riktandes
Från bruten bränvinston:

"Du vilse far, min vän,
För folk till afgrund hän.
Med lättingars fason!

Märk skarpskytteidén
Som blomstrande och re'n
Har endast minnet kvar!

Arbeta du och drick!
Det är det enda skick,
Som går i alla da'r!"

Jag svarade med silfverklara toner:
Din tid är slut; din brutna stämma kall!
Ty nu har folket inom alla zoner
Beslutat logiskt drinkarens förfall!
Nu folket möt's på ledig stund att skåda,
Hur Gudatankar föds, hur vett får råda,
Hur skarpskytt öfvar sig att hem försvara.

Och vill du veta nu, hur vi ska göra.
När drinkarena bli en saga blott?
Vi möt's ibland för att geväret föra.
Ibland att dikta som i sagoslott!
Vi skola ej som du med toddar klinga.
Nej, andens lyftning vi hvarandra bringa!
Då kunna vi en hög kultur bevara!

ANNO 1896.

Nyslagen is.

När på vatten Bore slagit spången
Necken spelar med nyslagen is.
Låt då barnen lyssna till den sången,
Utan tanklöst våld ifrån — polis!
Men låt äfven denna sång få blifva,
Varning att ej ut på djupet klifva.

När som barnen i natur'n få blicka,
Varnade af fäders: varsamt gå!
Födes maning att sig nobelt skicka.
Maning: aktsam emot fara stå.
Lifvets elixir skön näring hämtar,
Där som lifvets brytningar framklämtar!

Riks-Skyttefästen.

Söner af ett folk, som känt.
På pliktens bud, när hot anländt
Och modigt farorna afvänt.
O, må också pliktfullt vi,
I fäderns fotspår manligt ädla målet si!
Bjudning vi få
Att skyttefästen skåda.
Muntert vi gå,
Att täflingsbanan tråda.
Tonevågor skaka skyn,¹
Och glädjestrålar utur ögon lysa, när
Kungen hedersvärja dig förär!
Och bjuder dig på kunglig sexa, punsch och vin.
Fram, fram med ädla hedersmärken då
Skall folket finna sina egna söner gå.

¹ Dikten, som komponerades 1897, hade ursprungligen följande utseende:

Och glädjestrålar utur ögon lysa nu
Adertonhundra-nittio-sju.
Kungens jubileum då också skakar skyn.
Djurgår'n med sin utställning stor och skön.
Vår konst och vetenskap har gjort en mängd med rön.

Fritt i öfning för vårt skydd,
 Kommandoordet blir åtlydd.
 Vet, mogne mannen är ej brydd,
 Viljan framföra, när han har,
 Själf i sin ungdom lydnad lärt ifrån sin far.
 Lydnad, det är,
 Den grund hvarpå vi bygga.
 Ordning, det lär.
 Att vi oss känna trygga.
 Förmän vi välja ur vårt led!
 Som ombudsman till vårt förbund vi turvis gå!
 Kungen bjuder med sin order då:
 "Du järnvägs- ångbåtsman för skytten plats bered!"
 Fram då med solig blick, gevär i hand.
 Och stå som man inför vårt kära fosterland.

Jungfrun blygsamt på mig ser,
 När käckt jag står i led och ler.
 Och som en manlig bild mig ter.
 Det är för dig i första hand,
 Jag öfvar mig för land och kung, för kung och land.
 Ty, utan dig,
 Hvad vore svenska härden.
 Ack, utan dig
 Det vore tomt i världen.
 Fader, moder likaså,
 Till mig ha satt sitt hopp och tro, och framtids ro.
 Visst vill jag strida för ert bo.
 Som till min arfvedel skall gå, och heder få.
 Visst vill för er jag manligt, modigt, käckt,
 Mig kläda i min kära nationella dräkt.

Främling, gästa du vårt land
Vår lycka se, kom tryck vår hand,
Och låt oss knyta vänskapsband.
Svea barn vill hafva fred.
Läs runan vår, o främling dock, kom känn vår sed:
Till vårt försvar,
Så långt vi kunna märka.
I täflan har,
Vi städse sökt oss stärka.
Idogt, så uti fält som händ.
Arbeta först och leka se'n, det är vår sed.
Så har vår egenhet varit, led från led.
Därför ock Svea städse varit kvick och lärd.
Då, då i gamla minnens sköna sfär.
Vi himmelskt höga, rena kära stunder ser.

O—l som referent-varelse.

Det var en gång som O—l, kavat och viktig klef fram till referentborden i en föreläsningssal för att referera en andlig vältalare. Och O—l skref, tänkte och tyckte, på ett sådant sätt, att det sedan haglade tillrättavisningar öfver honom, för det falska referatet.

Då beslöt O—l att en annan gång referera, utan att själf vara närvarande vid de omrefererade händelserna. Och se, det lyckades både till sanningen i relationerna som ock skönhet i språket.

Så här såg referatet ut:

Slätterfäst vid S. hälsobrunn var i lördags anordnad, på initiativ af brunnsintendenten.

Luften och naturen äro alltid sköna vid S. hälsobrunn. I lördags tedde sig allt dubbelt skönare, beroende därpå att blicken blifvit skärpt genom de glada anletena omkring en och lösen: det blir fäst i dag!

Fästen ägde rum på slätten framför Björnbo, intendens bostad, och började kl. half 4 e. m. med att deltagarne samlade sig vid Kalseniuska monumentet, hvarefter de under sång tågade till Björnbo, där första öfverraskningen bereddes i form af en tablå, moder Svea, som skyddande står böjd öfver slätterfolk, två familjer, unga och gamla, klädda i nationaldräkt. Från blomsterhöljda balkongen ljöd fröken W:s solöstämman med: "Du gamla, du friska". Efter "par vid par vi höfviskt vandra" kom andra

tablån föreställande drottning Blanka med den 5-åriga kung Håkan i sitt knä. Nu sjöng fröken W. "Rida rida ranka". Det säger sig själft att fröken W., välkänd i många år vid S. hälsobrunn, med sin vackra röst och i besittning af den ypperligaste disposition bisserades så långt hennes krafter räckte, och så långt tablåbildernas muskler höllo!

Till tårar rörande var att se huru åskådarena ödmjukt böjde sig och gaf de bästa platserna åt krymplingar, som välvilliga vårdare med sina sjukvagnar vid fästens början kommo dragandes med. Där sutto då desse sjuke rad vid rad så att sägandes "vid orkestern".

Programmet — smakfullt målade sådana hade anslagits dagen förut — upptog för öfrigt kvartettsång, lekar, *höräfsning* i det fria, kaffe- och saftdrinkning m. m. — Häraf se vi nu att fästen "ej var blott till lyst". —

Har Du sett en skön jungfru i allmänhet, har Du sett en rödblommig och glädjestrålade sådan, med räfsan i hand och stora hövålmor framför sig? Ja, då kan Du förstå att omskrifna fäst tedde en syn, som till och med kunde fröjda gudar!

En af herrarne (ej O—l) hade dagen till ära diktat ett med allvar och skämt blandadt poem om S. hälsobrunn, personligheter och förhållanden vid densamma.

Högtidsklädda människor hade i mängd samlats, och hjärtats tacksamhet till intendenten och öfriga arrangörer, strålade ur allas ögon, vid fästens afslutande, när gröt-klockan kallade.

ANNO 1871.

O—l som sockerbagaregesäll.

Dessa rader skref O—l på sommaren 1871 då han gick ned i källaren för att kaffa smördeg. Gick ned med en smutsig rock utanpå den hvita sockerbagaredräkten, hvilken rock jag tog af mig när jag kände mig tillräckligt varm i källaren. Det var ändå här i Upsala, och sedan jag sett Valborgsmässoafton, 1:a Maj och Vårfaften, så som dessa högtider firas i Upsala.

Till bestraffning jag nedträder
Uti detta källarhvalf.
Och min syndadräkt afkläder.
Gammal snart half sekel half.

Här mina synder jag aftvager,
Under änglars ljufva fröjd.
Och en annan dräkt mig tager.
Där jag värdig blifver himlens höjd.

Sång till studentsången.

Se, ynglingar i sångarledet gå.
 Och ädelhet i hjärta, hållning tecknad stå!
 Hur kommer sig att själen nu så höjes opp?
 Jo, det är sångartoner i sitt lopp
 Som hän mot sångens höga ursprung sväfvar.
 Och folket jublande och njutningsfullt
 Med vidgadt bröst och sinne,
 Som burna, svaja med i sångarvågorna!
 ∴: Då ser ej yngling jungfru!
 Ej jungfru yngling ser!
 Där endast sångens Gud mot män'skor ler. ∴:

O, de af Sveriges folk som känt och sett,
 Den ädla lyftning (student-)skaldesången oss beredt,
 De gudaminnen skymmas ej af tid och år,
 För alla åldrar, kön, de heligt står.
 Och hän till Allmaktsfadern priset sändes.
 Från lidelser till lugn far själen hän.
 Från suck till plikter tanken ilar,
 Att låta blommor dofta på "det pund vi fått".
 ∴: Då har ej köttet makten!
 Ej anden skuggor ser!
 Då endast Gudastrålar mot oss ler. ∴:

Maj 1895.

“Demonstration.”

Se där, en mänskoscara,
Ur grofarbetar'ns djupa led där hvälfver fram.
Där vill ju annat vara,
Än rus och kortspel, (kristen mänskass skam!)
Se, först en väldig fana,
Stolt buren af en man, han är ju smed.
Hör, tonerna sig bana,
Harmoniskt fram, från, amatörers led.
Hvad är det nu på färde?
Ett härligt fälttåg, utaf “simpelt folk”.
Ett möte utaf värde!
Motiv ur andlighetens höga tolk.
“Demonstration”, må vara,
Hvad gör väl namnet på en ädel sak.
Det är ju högstämmt, svara!
Hör jubelvågor höjs till himlens tak.
Och nu man ser dem samlas,
Kring talarstol på fria fältet där.
O, ni som dunkelt samlas,
I kvalmighet vid krog och spelhus, lär!
Nyss tonerna vi hörde,
Så härliga, som de, från dyrbar stat'
Så tankar fram de förde,

Så skönt, att tomhändt lärdom bliver flat.
Se anleten de stråla,
Hos yngling, jungfru, kvinna, man och barn,
Ej någon ser man pråla,
Med hvarken öfvermod ell' äckligt flarn.
De le: min sångmö sade!
Är det för nöjets njutning endast? nej!
I leendet de lade
Ett hopp om mänsklig rätt och sanning, säj!
Ej nöjet blott och flärden,
Bär dessa folkets möten i sitt mål.
Nej, öfverallt i världen.
De höja andlig lyftning, världsligt stål!
När folkets man kan föra
Med klarhet, skönhet. andlig fana fram!
Då lyssnar maktens öra!
Då ställs i heder det, som stådt i skam!
Och framtid knappt kan ana.
Hur djupt en arbetsblus! har stådt i skam
Hur svårt det var att bana,
En väg för sanna mänskovärdet fram.

Fanfarsång.

När män'skor ha sträfvat sin dag idogt fram,
Och mötas vid kväll att fästligt glamma,
Och tankar, så stora, från man ur nordisk stam
I högstämdt tal får hjärtan till att flamma,

Då är det ju lämpligt att höja en sång,
Som visar, att talet hjärtan träffat.
Det ligger ju storhet i sådan växelgång,
Där sinnet af allt stort och sannt blir lättadt.

Gladt riktas då tanken till himmelens sfär!
Gladt går man till nya da'r och plikter!
Och ler åt de stunder, som minnet då ser!
Som ädla själen till det goda riktar!

Snälla goa tidningar. Haf godheten och med hjärtlighet omnämn denna diktsamling, som, utgången från en i bokstaflig mening själfärd person, ju kan kallas ganska lyckad. Spara ej på citeringar, och om då konservativen citerar *sin* hjärteträff, och liberalen *sin*, bör jag tacksamlingen kunna hoppas att köplustan blir väckt.

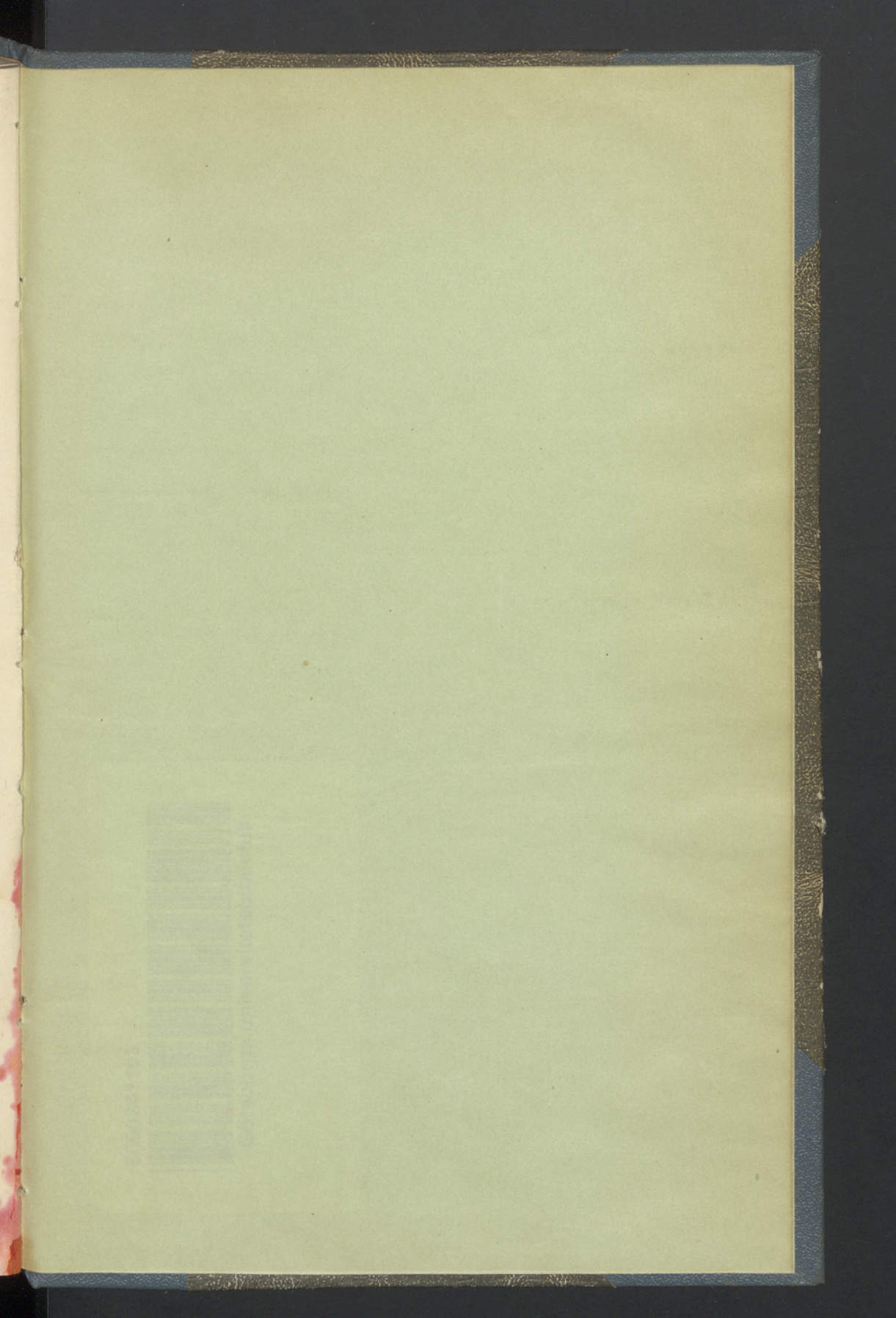
Tack vare tidningars välvilliga omnämnanden af min subskriptionsinbjudning i början af denna månad har jag med ganska godt jämnmod gripit an med detta dyrbara förlag; ehuru inbjudningen ej hade någon direkt aktiv följd, hoppas jag dock att den "mättade luften". Dessa tidningar ha mitt hjärtliga tack, och få boken på sitt redaktionsbord, och de som sända mig ett ex. af respektive tidningsnummer i korsband, vill jag äfven, när ångbåtarne blifvit upputsade, och hafvet klädt sina stränder i sommarskrud, påkosta en ångbåtsbiljett. Den ära som möjligen kommer att träffa mig, tager jag emot endast i egenskap af svenska allmogens andliga bild. Skulle då literis et artibus komma att pryda mitt bröst vid omnämnda sommartripp har denne allmoge att däri se sitt eget porträtt.

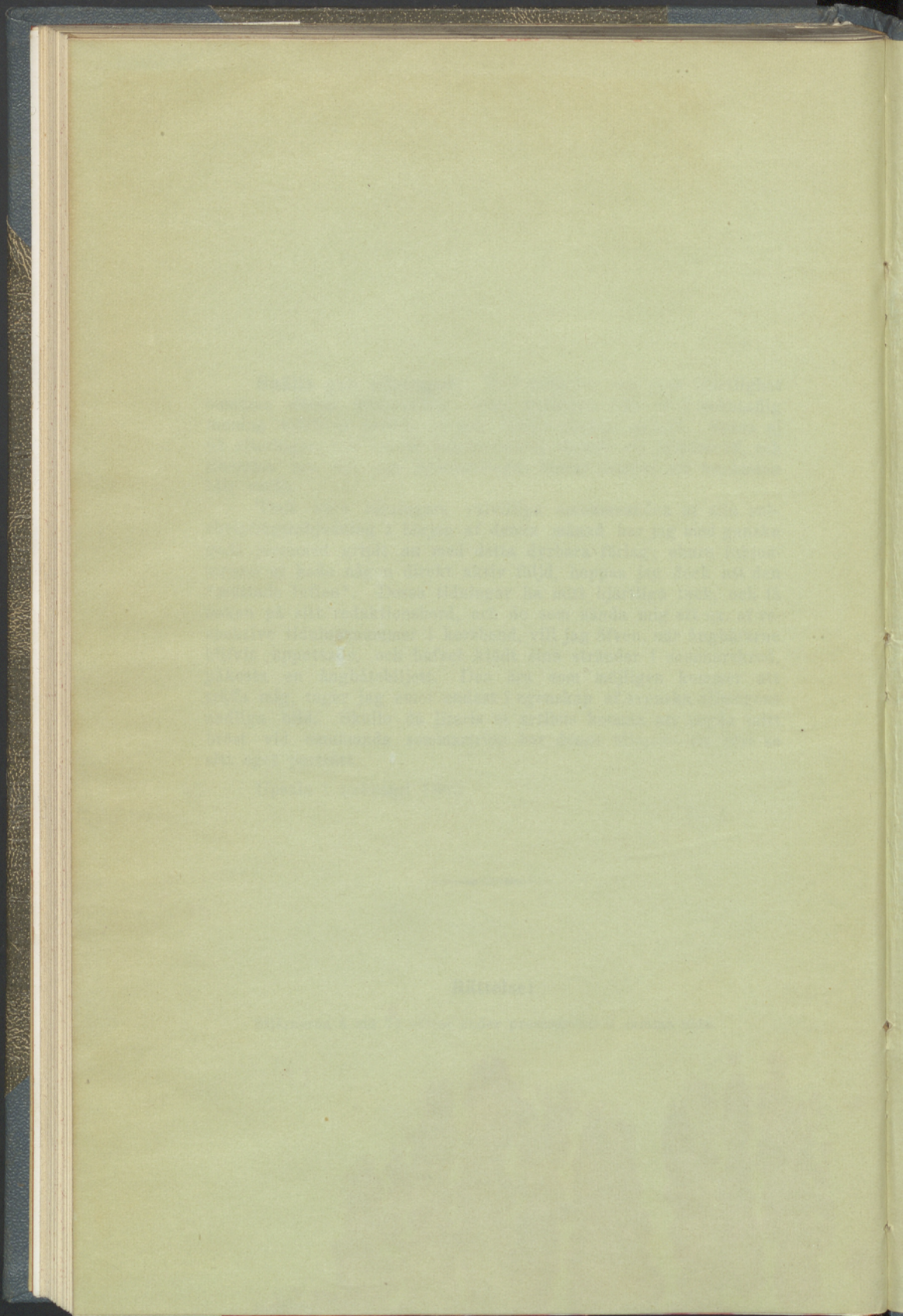
Upsala i Februari 1902.

O—l.

Rättelse:

Stjärnorna å sid 74 sättas under prosastycket å samma sida.

6000241103

Göteborgs universitetsbibliotek

